Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 36 (1634) ГОД XXXI БЕЛАСТОК 6 ВЕРАСНЯ 1987 г. ЦАНА 12 зл.

УСЁ АБ НАВУЧАННІ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ

Тамара Русачык — настаўнік-метадыст беларускай мовы пры Аддзеле ўдасканальвання настаўнікаў у Беластоку, выкладчык беларускай мовы ў пачатковай школе № 3 у Бельску (беларускай), дзеяч Бельскага аддзела БГКТ.

— Галоўныя вашы заданні як метадыста беларускай мовы?

— Дапамагаць настаўнікам павышаць кваліфікацыі, абменьвацца вопытам у рамках раённых штогадовых канферэнцый. Настаўнікі ахвотна з'язджаюцца на такія канферэнцыі. Наогул пачынаюцца яны адкрытым урокам. Урок вядуць добрыя, вопытныя настаўнікі. І вопыт такі пераносіцца на сваю працу. Пасля ўрока адбываецца дыскусія — розныя заўвагі, і крытычныя таксама. Іншая форма дапамогі настаўнікам — індывідуальныя кансультацыі ў школах (я езджу ў школы). Бывае і так, што і настаўнік прыязджае да мяне на ўрок. Любы настаўнік можа ўвайсці на кожны мой урок. Настаўнікі ведаюць, калі я гэтыя ўрокі вяду. Настаўнікі прыязджаюць да мяне на кансультацыі па розных справах, з рознымі цяжкасцямі. Часта просяць рэпертуар на конкурс песні ці тэатральны, прыязджаюць кансультаваць планы працы.

— Вы з'яўляецеся метадыстам ужо пяць год. Пабывалі ва ўсіх школах, дзе навучаецца беларуская мова, у некаторых нават па некалькі разоў. Якія прыкрасці сустракаюць настаўнікаў гэтага прадмета?

— Вялікіх цяжкасцей я не сустракала. Калі чалавек хоча працаваць сумленна, пераадольвае ўсе цяжкасці. Я асабіста не думаю, ці цяжка, ці лёгка, проста імкнуся ісці наперад, і ўсё.

— Як стаяць у нас справы з настаўнікамі, з падручнікамі, дапаможнікамі, з праграмамі навучання беларускай мовы?

— Пачнем ад кадраў. Беларускай мове навучаюць настаўнікі з падрыхтоўкай. І такіх палова. Яны спецыялісты па беларускай мове, закончылі ці СН ці беларускую філалогію. Другая палова — гэта настаўнікі, якія закончылі рускую філалогію, пачатковае навучанне. А бываюць выпадкі, што беларускую мову выкладаюць матэматыкі, хімікі, біёлагі, хоць гэта рэдкасць. Найбольш

(Працяг на стар. 2)

На плошчы Я. Коласа ў Мінску ля скульптуры Сымона-Музыкі. Група настаўніц — удзельніц курса беларускай мовы. Стаяць: (злева) Валянціна Андросюк з Дашоў, Святлана Афанасьеўна з Мінска — апякун, Лілія Панасюк з Мілейчыц; сядзяць злева Галіна Саўчынская з Чаромхі-вёскі, Тамара Русачык, Марыя Базылюк з Клейнік.

З ПАРЫВУ ДУШЫ

Невясёлыя сямейныя справы прывялі мяне ў першыя дні жніўня на падворак адзінага ў ваколіцах Нарвы рамесніка-каменшчыка, які выраблае помнікі і надгробныя камяні. Майстра Сяргея Мартынюка я застала ў акружэнні групы мужчын. Размахваючы рукамі, яны горача ў нечым пераконвалі майстра. Мой прыход перапыніў размову.

— Вось і „Ніва" ёсць. У самы час прыйшлі. Тут і справа для вас, — прывітаў мяне Сяргей Мартынюк. — Паглядзіце, гэта людзі з Кленік, будуюць помнік савецкім разведчыкам, якія загінулі, несучы вызваленне жыхарам Кленік ад фашызму.

— Пачакайце, — кажу. — У Кленіках жа ўжо ёсць помнік савецкім воінам-вызваліцелям. Пастаўлены ён у 1981 годзе жыхарамі Кленіцкай ваколіцы па ініцыятыве мясцовага настаяцеля айца Аляксандра Высоцкага. Там яшчэ і подпіс папольску і па-беларуску такі: „У 1944 годзе, вызваляючы тэрыторыю Кленіцкай парафіі ад нямецка-фашысцкіх акупантаў, загінулі 52 салдаты Савецкай Арміі. Імёны іх зацерліся часам, а подзвігі навечна асталіся ў сэрцах удзячных ім жыхароў. Вечная слава і чэсць неўміручай іх памяці". Аб гэтым „Ніва" тады пісала.

— Так, так, — гаворыць Васіль Купрыяновіч, солтыс вёскі Кленікі, а цяпер старшыня камітэта пабудовы помніка. — Гэта ўсё так. А мы хацелі ўшанаваць памяць групы савецкіх разведчыкаў, якія першымі прыйшлі ў яшчэ акупаваныя Кленікі.

— Трагічны быў іх ўваход у нашу вёску. Немцы заўважылі іх здалёк, затаіліся за царкоўным парканам, а разведчыкаў прыкрывалі толькі рэдкія хмызнякі за гародамі, — уключаецца ў размову Іван Базылюк, начальнік каманды пажарнікаў у Кленіках. — На гэтым месцы, дзе цяпер стаіць наша рамізá, завязаўся няроўны бой. Амаль усе разведчыкі тут, на гэтым месцы, і загінулі.

Уладзімір Бачынскі, які да гэтага часу моўчкі прыслухоўваўся да нашай размовы, ціха загаварыў:

— Ніколі не забуду, як яны ляжалі там, адзін пры адным, загорнутыя ў плашчпалаткі. 33 салдаты — маладыя хлопцы. Іх толькі трошкі талы прысыпалі зямлёй. А хавалі ўжо потым.

(Працяг на стар. 5)

ПРА ТОЕ, ЧАГО НЕ ДАГАВАРЫЛА

Была я на з'ездзе карэспандэнтаў „Нівы", выступала на ім, але, як гэта заўсёды бывае, новыя думкі прыйшлі пазней. Стаяла пытанне: чаму маладыя пакідаюць жыць у вёсцы і што рабіць, каб павысіць узровень нашага тыднёвіка.

Я думаю, што наш тыднёвік „Ніва" вельмі цікавы. У ім можна знайсці ўсё, што трэба. З'явілася новая рубрыка „Сяброўства". Праўда, гэтай рубрыкаю мы, відаць, не прыцягнем новых чытачоў. Маладыя людзі даць „Ніве" інтэрв'ю дадуць, але чытаць яе ўсё роўна не будуць. Беларусы, якія жывуць у горадзе, не хочуць чытаць „Нівы". Яны строяць кепікі з мовы сваіх бацькоў і прадзедаў. Гэта вельмі балюча для нас, аднак нічога не зробіш: такая праўда.

У вёсках перастаюць цікавіцца „Ніваю" па меры таго, як вёска пачынае быць трохі падобнай на горад (маю на ўвазе жыццёвы стандарт). Беларусы звар'яцелі? Калі хто замажней ужо жыве, то не павінен адчуваць сябе беларусам? Усё гэта мне даволі незразумела, тыя факты, якія проста ў вочы самі лезуць штодзень, бо ж і сама я ў вёсцы.

Што рабіць, каб не загібела „Ніва"?

Хутчэй за ўсё большую работу зрабілі б тут беларускія актывісты, збіраючы падпіску на „Ніву" пры ўсякіх нагодах: у час вясковых сходаў ці ў час суседскіх сустрэч гаспадароў у малачарні, а нават і прайшоўшыся з хаты ў хату. Вялікую ролю маглі б адыграць нашы праваслаўныя айцы, гаворачы пропаведзі на беларускай мове.. Бо ў чым справа? Уся справа ў тым, што не можа жыць тая мова, у якой няма грамадскага аўтарытэту. Людкове кажуць: беларуская мова нікому не патрэбная. Што гэта значыць? Гэта трэба зразумець не слова ў слова, але так: па-беларуску ты нічога не ўладзіш у сваім жыцці, калі не лічыць роднай хаты і сям'і. Значыць, хатняя яна мова, як кот які! Калі так далей будзе, дык нішто яе не выратуе.

Яшчэ „Ніва", яна адна сяк-так падтрымлівае грамадскі аўтарытэт беларускай мове. Гміннікі не любяць „Нівы", але вымушаны лічыцца з ёю, адказы даваць, праўда, па-польску, але беларускай газеце. Ратунак „Ніве" — гэта пісаць праўду і толькі праўду, а калі навыкрут-

(Працяг на стар. 4)

АБ ЦЭПЕ

У сваёй варшаўскай кватэры грымаю я бацькоўскі цэп. Прывёз я яго гадоў шэсць таму назад. Часам бяру яго ў рукі і кідаю на дыван. Маю ахвоту размахнуцца і ўрэзаць па падлозе. Аднак не зробіш гэтага ў кватэры, вышыня якой два з палова метра!

А ўвогуле хачу сказаць, што цэп ніякай прыемнай рэмінісцэнцыі ў маім сэрцы не выклікае. Наадварот — выклікае як найгоршыя ўспаміны. Чаму? Таму, што з гэтай прыладай звязаны мае шматгадовыя мучэнні. „Прафесійна“ пачаў я малаціць у часе акупацыі, ва ўзросце прыблізна 13-14 гадоў. Малаціў найчасцей з Аксенціем Даратынкам — жыхаром Масева, які быў выселены немцамі з роднай вёскі і жыў у свае дачкі, а яе хата стаяла на нашым панадворку. Я ўжо пісаў аб гэтым чалавеку ў фельетоне „Аб бацьках пушчы“. У тым часе клунька ў нас была вельмі мізэрная, нізкая, дзіравая, а дзверы трымаліся на адным віткавым завесе. І вось у гэтай клуньцы амаль усю зіму мы з Аксенціем Даратынкам малацілі збожжа. Парадокс заключаецца ў тым, што збожжа малоціцца найлепш тады, калі лютуюць найбольшыя маразы. З накаленых марозам каласоў параўнаўча лёгка сыплецца зерне. Аднак у час такога марозу чалавеку холадна. І хаця малацьба яго разагравае, то ўсё ж такі мароз прабіраецца праз фуфаечку да цела і пралазіць у мізэрны абутак. Наколькі касьба мела ў сабе сваё хараство, бо вакол зелянела зямля, спявалі птушкі і свяціла сонца, настолькі зімовы пейзаж цеснага панадворка не меў ніякага хараства. А найгоршае для мяне было тое, што малацьба вельмі мала эфектыўная. Я загараюся да работы толькі тады, калі бачу яе вынікі. Калі эфектаў няма — вельмі хутка знеахвочваюся. Малацьба мяне заўсёды знеахвочвала, бо па сутнасці вынікаў яе не было відаць. Залезеш у старану, скінеш на ток дванаццаць снапоў, але ў старане ніякай пазнакі не зробіш. А колькі ж часу трэба гэтых дванаццаць снапоў біць! Спачатку б'еш з аднаго боку, пасля з другога, пасля снапы трэба развязаць, разаслаць роўненька і зноў біць на два бакі, пасля вытрасці салому, звязаць у вялікія кулі і пасля яшчэ раз тую салому, якая асталася ад кулёў, малаціць на два бакі. У канцы выграбсці каласы і жыта засунуць пад сцяну. Штодзённы ўмалот трэба было пад вечар звеяць. Аднак веяў найчасцей не я, а бацька. Трэба сказаць, што вельмі прыгожа выглядалі пад вечар кулі саломы. Манументальныя, перавязаныя ў двух або і трох месцах, стаялі яны перад пуняй, як Бурбоны, і чакалі, пакуль не завалачэм іх на вышкі. Салома была роўная і прыгожая і надавалася на страху. І вось так дзень за днём, прынамсі на працягу двух месяцаў, малаціў я збожжа. Прызнаюся, ненавідзеў я гэту работу і ненавідзеў свой цэп. Варта яшчэ сказаць і аб тым, што біяк нярэдка зрываўся. У такой сітуацыі не было сэнсу чакаць, бо ніколі невядома, у якім месцы ўпадзе і ў ніякім выпадку нельга глядзець уверх, бо біяк можа ўдарыць у твар і выбіць зубы або вока. Трэба было прыгнуцца і чакаць, калі біяк упадзе. Найчасцей падаў на плечы.

Вялікім няшчасцем тых часоў былі клапы. Клапы гняздзіліся ва ўсіх хатах. Як вядома, гэты паразіт корміцца чалавечай крывёю. Памятаю дзяцей-равеснікаў, кожнае з іх мела пакусаную клапамі шыю. Мабыць, масавасць, з якой выступалі клапы ў тагачасных хатах, нарадзіла перакананне аб іх вечнасці і незнішчальнасці. Думаю, што гэта якраз спрыяла ўзнікненню легенды аб клапах, якую я чуў ад Даратынкі, а пасля і ад іншых малацільшчыкаў. Легенда, зрэшты, вельмі кароткая і таму можна яе пераказаць. Хлапец малаціў збожжа і на сваёй вопратцы злавіў клапа. Улажыў яго ў саломку, загнуў з двух бакоў яе канцы і засунуў у шчыліну ў бэльцы. Праз нейкі час пайшоў у армію. Служыў многа гадоў. Калі вярнуўся і пайшоў малаціць, успомніў аб клапе-вязні. Дастаў саломку, адламаў загнуты канец саломкі і моцна здзівіўся, калі адтуль выпаўз жывы і здаровы клоп. Другі варыянт гэтай казкі яшчэ больш каларытны. Гаворыцца ў ім аб тым, што з саломкі выпаўзла штук дваццаць клапоў, бо клапіха была цяжарная і там размножылася.

Ну, вось і ўсё. Думаю, што пасля сказанага мною не толькі старыя, але і маладыя чытачы зразумеюць, чаму я ўсё ж такі бацькоўскі цэп прывёз у Варшаву і чаму, калі бяру яго ў рукі, будзяцца ў маёй душы ўспаміны, а мае пачуцці да гэтай прылады бліжэйшыя нянавісці, чым любві. Трэба сказаць, аднак і тое, што кароткая малацьба ў практорнай пуні і асабліва на тры цапы не пазбаўлена музыкі і паэзіі.

А. Барскі

Увага, чытачы, настаўнікі, прыхільнікі „Нівы“! Ветліва паведамляем, што падпіска на „Ніву“ на чацверты квартал бягучага года прымаецца ў Беластоцкім ваяводстве да 24 верасня ў „Руху“ і да 20 верасня — на пошце. Просім не адкладваць: „Ніва“ — ваш прыяцель!

УСЁ АБ НАВУЧАННІ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ

(Працяг са стар. 1)

настаўнікаў у гэтай палове са спецыяльнасцю пачатковага навучання. І яны добра спраўляюцца з беларускай мовай, яны наогул навучаюць у пачатковых класах, а мову ведаюць з сярэдніх школ. Старэйшыя настаўнікі амаль усе бывалі на курсах у Мінску, некаторыя па некалькі разоў, значыць і такім чынам павысілі свае кваліфікацыі.

Справа падручнікаў. Праблемай з'яўляецца недахоп падручнікаў для III і VI класаў — тут масавы недахоп. Адзінкавы недахоп, які зрэшты павялічваецца, маем з падручнікамі да VII і VIII класаў, іх проста пачынае не хапаць. Паводле інфармацыі Школьнага і педагагічнага выдавецтва мае паявіцца новы падручнік для III класа на новы навучальны год. Падручнік для VI класа знаходзіцца ў друку і, праўдападобна, выйдзе, так абяцае выдавецтва, на наступны навучальны год — 1988/89. Здадзены ў друк падручнік для II класа. Падручнікі для VII і VIII класаў трэба перапрацаваць, але яшчэ няма аўтараў.

— А як вы ацэньваеце прыдатнасць існуючых падручнікаў і што трэба было б пашырыць ці звузіць пры іх перавыданні?

— Падручнікі наогул добрыя, адлюстроўваюць рэчаіснасць, блізкую дзіцяці. Падручнік для VIII класа нязгодны з праграмай. Для пачатковых класаў — замалы друк, але ў гэтым віна выдавецтва. Для пачатковых класаў падручнік павінен быць каляровы, з ілюстрацыямі, каб і выглядам сваім прыцягваў дзіця. Але ў выдавецтве гавораць што гэта дарагая рэч і для беларускай мовы рабіць гэта не аплачваецца. Ці гэта праўда, што нельга даць колераў? Ці для гэтых падручнікаў так многа фарбы трэба?

Дапаможнікі. Многія настаўнікі выконваюць самі танныя наглядныя дапаможнікі. А дапаможнікаў-кніжак у бібліятэках няма. Паасобныя настаўнікі маюць такія кніжкі ў сваіх прыватных бібліятэках і карыстаюцца імі. Вялікімі дапаможнікамі, карыснымі ў практыцы, з'яўляюцца дапаможнікі з іншых прадметаў, напрыклад, польскай ці рускай моваў. І такія дапаможнікі таксама выкарыстоўваюцца. Малое зацікаўленне ў настаўнікаў метадычным часопісам „Народная асвета“, які выдаецца ў Мінску. На яго можна зрабіць падпіску і некаторыя школьныя бібліятэкі робяць такую падпіску штогод. У гэтым часопісе можна знайсці і метадычныя, і педагагічныя, і чыста практычныя матэрыялы.

Аб праграмах. Пераапрацоўкі патрабуе праграма для VIII класа. Праграмы іншых класаў прыдатныя.

— Як ацэньваеце курсы ў Мінску?

— Калі хто хоча, то навучыцца, бо ёсць шырокія магчымасці скарыстаць з лекцый, якія чытаюцца выкладчыкамі па літаратуры, мове, методыцы навучання, па гісторыі БССР. На лекцыях музыкі вывучаюцца песні для дзяцей. Заўсёды даюцца дапаможнікі па навучанню беларускай мовы, можна і купіць многа карысных кніжак, якія тут нам недаступны. Вельмі прыгожыя выданні энцыклапедый, слоўнікаў і іншых кніг.

Іншая справа — трактоўка курсаў самімі ўдзельнікамі — хто з якой мэтай едзе на курс. Ці прынесці карысць грамадству, узбагаціць свае веды і сваю бібліятэку дапаможнікамі, ці з іншым намерам. Бывае па-рознаму. Міністэрства асветы арганізуе курсы для н а с т а ў н і к а ў беларускай мовы, а вельмі часта выязджаюць дырэктары, інспектары. Думаю, што тут парушаецца права. У выпадку курсаў нямецкай, рускай, англійскай моваў выязджаюць за граніцу толькі настаўнікі. Не назіраецца, каб быў там хто іншы.

Часта на канферэнцыях, якія адбываюцца ў час такіх курсаў, чуецца з боку настаўнікаў нараканне на недахоп кніжак, цікавай мастацкай літаратуры. Аднак такі вось прыклад: былі мы аднойчы на сустрэчы з рэдакцыяй выдавецтва „Мастацкая літаратура“. Сустракаўся з намі Серафім Андраюк, ён сам родам з Градалёў, выехаў з сям'ёй хлапчуком. Ён ад імя выдавецтва падрыхтаваў нам многа кніжак. Можна было выбіраць колькі хочаш. Я заўважыла, што адны стараюцца ўзяць як найбольш, а іншыя — проста сімвалічна, абы не быць чорнай авечкай.

Вельмі дзіўная справа, што ўсе горнуцца на курс у Мінску, а калі хацелі мы арганізаваць такі курс у нас у краіне пры Аддзеле удасканальвання кваліфікацый настаўнікаў, то не было зусім ахвотных. Вялікія намаганні і захады рабіў і ОДН і Куратарыя, каб такі курс арганізаваць, я шукала кандыдатаў і не выйшла. Трэба было хоць дзесяць асоб і не знайшлося.

— Калі была гэтая спроба?

— У 1983 годзе.

— Як вы ацэньваеце прыдатнасць „Зоркі“ і „Нівы“ ў навучанні беларускай мовы і якія вашы пажаданні?

— Школы маюць як бы абавязак падпіскі на „Ніву“. Аднак гэта справа не ідзе ў пары з выкарыстоўваннем яе на ўроках. Практычна — то „Зорка“ павінна служыць пачатковым класам, а „Ніва“ — для старэйшых. Аднак не заўсёды знойдзецца там матэрыял, які можна выкарыстаць. Добра было б адлюстроўваць гадавіны з дня нараджэння паэта, пісьменніка — класікаў беларускай літаратуры, гістарычныя падзеі, дзяржаўныя святы. Добра было б (гэтае пытанне стаяла і на канферэнцыі ў Гайнаўцы) даваць фрагменты ці адрэзкі цікавай кніжкі і падбіраць іх так, каб кніжка стала блізкай чытачу.

У „Зорцы“ — даваць галаваломкі, загадкі, адгаданкі, гэта вельмі прыцягвае дзяцей. Таксама каміксы. Пісаць пра тых, хто яе чытае. Можна таксама ў адрэзках даваць доўгае апавяданне, ці фрагменты цікавай кніжкі, толькі кароценькія, каб дзіця не змучылася. Трэба даваць рэпертуар для дэкламатарскага конкурсу — вершы, прозу і сцэнкі для школьных тэатраў. Усё гэта патрэбна. Бо і дзеці і настаўнікі шукаюць такога матэрыялу, а не ўсім ён даступны.

Размову запісала
Вера Валкавыцкая

БЕЛАВЕЖА

СТАРОНКА ЛІТАРАТУРНА-МАСТАЦКАГА АБ'ЯДНАННЯ ПРЫ ГП БГКТ № 339

ЯБЛЫНІ Ў ВЕРАСНІ І ВЕЦЕР

Яблыні ў верасні,
Быццам маладыя маці,
Усе ў праменнях, золаку,
Цэлыя румянкацца абнятыя,
Бляскам радугі спавітыя
І сочнай, звонкай песняй.

Непакорны, упарты вецер
Ужо даўно спыніўся.
Перад кронамі-калыскамі
Упаў ён на калені, моліцца,
Каб на стале быў хлеб надзённы
І мір над светам.

А ў гарадоў вялікіх,
Дзе сонца ўсход закрыты,
Дзе на тратуарах гоман,
Дзе з раніцы да ночы
Выюць ды гудуць машыны,
Сёння надзеі просіць —
Бязвіннай цішы.

Юрка Баена

* * *

нэ старайся буольш чуті
— ужэ за всё отвічаеш
нэ заклінайсь
— бэрэг пудплывэ

завіэр часові
— злуость гаснэ бэз болю

стыгнэш
і сіляеш слёзы бы рабіну
а як трохі помаліэй і тішэй

нэ іді до ворожэюв
сэбэ нэ поховаеш

моўчы
хай думают што хочут

З. Сачко

РУЖА

Дам табе ружу
колеру гарачай чырвані,
—
ружу, якая мяне раніць,
як твае словы,
—
чаму ж не адчуваю іх цяпла?

Жэня Мартынюк

* * *

падаюць дні як зоры
ў глыбокую студню
вечнасці
шалее спеў у полі
і крык грукоча
пад калясніцай
лакранаеш сэрца майго
а каменні пацалункаў
будуюць дом
турму
крэпасць
сусвет невядомай будучыні
шчасце зменлівае...

Яніна Шостак

З „Вясёлых смуткаў" Т. Катарбінскага

выбрала і пераклала Алена Анішэўская

Глядзі, як мучуся, — скрэндзіла Ева да Адама, —
Каб звіць з лісця для нас абоіх адзенне.
Той жа гультай ляжаў, злажыўшы рукі,
Ажно прыдумаў ён іголку ў задуменні.

✲

Такая цішыня.. тут затрымаўся час на адпачынак.
Нічога не змяняецца, плыве вялікі воблак сіні.
Спакой, звястун неіснавання,
Застыў маўклівa ў шкляным павуцінні.

✲

Калі у хаце радасць — весяліся, а калі госцем смутак —
Шукай ў сваім нутры вясёлкавай крыніцы!
Няхай вясёласць над журботаю пануе,
Быццам святло ад сонца над цямніцай.

✲

Не працягвай рук па вялікае, мой чалавечак.
Сягай па тое, што табе магчыма.
„Разумным быць" — высокія то ўзлёты
Хопіць, калі пазбудзешся дурноты.

✲

Для тых, што скардзяцца на часу недахоп,
Магу я з вопыту свайго метад прывесці:
Да ўсіх сваіх заданняў і клапот
Дадай яшчэ адно — і час знойдзецца дзесьці.

✲

Як сабе хочаш, абстракты залічай,
Канкрэтаў сцеражыся! Бывае з імі дрэнна...
Адзін і адзін — быццам заўсёды два,
Адзін ды адна?.. Выходзіць: тры! — несумненна.

✲

Прыйшла пара ўжо на старэчу,
Ў пасцель ўтуляецца усё часцей, часцей,
Што дзеецца вакол яго на свеце —
Яму ўжо з кожным днём усё раўней, раўней.

✲

Аслеп Пятро, аглох ўжо Павел. Ці можаш тут акрэсліць,
Каму з іх лепшы лёс дастаўся?..
Здаецца, лепш таму, хто ў старасці не бачыць мін варожых,
А мо таму, хто не пачуе слоў крыўдных, непрыгожых...

✲

Лячыў карову канавал — плацілі яму багата,
Пастуха лекар лячыў — мізэрная заплата:
Кажуць таму, што першы — быццам аб прадукцыі малочнай
дбае,
Калі другі ўсяго што пастухам дапамагае.

✲

Смейся ў кампаніі, цярпі ў адзіноце,
Калі ў грудзі нажом няшчасце ўлезе,
Нясі сваю бяду самотна,
Быццам заяц, падстрэлены ў лесе.

✲

Сярод галоў разумных зрадзілася патрэба,
Каб пекла замяніць у неба.
Аднак жа хутка ахвота тая аслабла,
Таму што гэтай працай заняліся д'яблы.

НА ГАНКУ Ў ПРАДВЕСНЕ

Вясна ў той год ішла марудна і з халадамі. У месячныя ночы з'яўляліся прымаразкі з інеем, ад маянтковых саджалак далятаў крык вялікай птушкі. У хаце было цёмна, не хацелася запальваць святло. У бок Астравоў то гудзеў, то заціхаў трактар, быдта сувязны кукурузнік над партызанскімі лясамі ў забытую вайну. Не браў сон, а вышаўшы на ганак, можна было пачуць нізкі і хуткі лёт дзікіх гусей, відаць, на Свіслацкія багны. У такую ясноту страшнавата на падворышчы, ад густога цяню хлява і стадолы, пад якімі, здаецца, нехта чакае цябе...

На Выганскай вуліцы, зусім унізе, загаварылі мужчыны (настойлівы сіплы голас). Дзіўна, бы жывы смех у смутны сон, хоць і бяссэнсавы, але ўсё роўна не вясёлы. Прыбілася ў галаву сцішнае, як лятучая мыш: „А ці ўжывешся з кімсьці, хто няздольны быць рады не ад свайёй удачы?" — ужо няшмат пытанняў пасля гэтага.

Застацца дарэшты аднаму-адным і пра нішто не думаючым, зрабіцца непатрэбным нават самому сабе, аж абыякавым на голад і холад, — гэтак ад стомы жыццём. Яно пяройдзе, накшталт застуды якое. Не бясследна, аднак жа, усё пакідае нешта за сабою. Так поўняцца гады кожнаму, — каму памалей, у таго і больш трывушчасці. Мудрасць гэта, каб пабыць на свеце не спяшаючы? Хто яго ведае... Ну, а з кім? — дапытлівасць, якой няма толькі на могілках.

...Асела ціш, цемнач ані варухнецца. Свяціліся лямпачкі, рассыпаўшыся местачковым Млечным Шляхам у чорнай бясконцасці, якая прападае тут у світанак, з трэцімі пеўнямі і пры першай гамане ля калодзежа ў сялянскім завулку.

Сакрат Яновіч

„Белавежцы" ганарацца перш за ўсё паэтычнай творчасцю. Васіль Петручук — адзін з нешматлікіх празаікаў „Белавежы" — упісаўся ў гэты літаратурны рух замалёўкамі і апавяданнямі, каштоўнымі не толькі ў літаратурным аспекце, але і як дакументальны запіс неабыякавага значэння для вясковай Беласточчыны*).

Васіль Петручук піша як адчувае, захоўваючы аўтэнтычнасць здарэнняў. Лёс Васіля — сіраты, пазбаўленага дзяцінства, лёг, безумоўна, цяжкім ценем на яго апавяданні. У сувязі з гэтым нельга дамагацца ад іх усебаковага вобразу вясковага жыцця тае эпохі.

Ды і што ж прыемнае магло ўрэзацца ў памяць дзіцяці, якога ніхто ніколі не ўзяў на рукі, не пагладзіў па галаве, не назваў ласкава, якому нельга было хацець есці, спаць ці вучыцца, марыць аб уласным абутку але воля-няволя, трэба было бегаць на загад мачыхі, цярпець яе пагрозы, знявагі і штуршкі, дрыжаць ад холаду, сплючы на лаве пад закарэлаю дзяружкай, а ў прыступе гневу мачыхі шукаць нанач прытулку ў цялятніку?

Петручук, хоць і з'яўляецца фактычным героем драматычных падзеяў, у сваіх успамінах не намагаецца аднак паказаць сябе як мучаніка ці героя. Стараецца ён перадаць чытачу аўтэнтычныя думкі і паставы Васі з таго часу — хлопца, які лічыў сваю працу абавязкам, меў свой гонар, які не дазваляў яму папрасіць у чужых есці, хоць быў галодны аж да знямогі, ці паскардзіцца на бязлітаснасць мачыхі, або расплакацца ад нанесенай яму кім іншым крыўды. Безабаронны, ён пагаджаўся са сваім лёсам, але разам з тым, ведзены развітым інстынктам самазахавання, сваімі спосабамі дбаў пра жывот, каб утрымацца пры жыцці. З аднолькавым аб'ектывізмам, не цураючыся самакрытыкі, ацэньвае ён свае ўчынкі іншых герояў.

Памяць аўтара, спалучаная з яго здольнасцямі апавядальніка стварае літаратурную ніць для паасобных апавяданняў, якія здаюцца адарванымі адно ад другога, аднак у выніку складаюць цэласць.

Характарыстыкі яго герояў быццам не намераныя, але настолькі выразныя, а падчас і дасціпныя, што маглі б паслужыць дасканалай сыравінай для карыкатурыста. Жудасна лютая мачыха, пахмурны са сваёй прыкіднай абыякавасцю (ад страху перад жонкай) бацька, маўклівы Іван Шэшка з яго садыстычнымі схільнасцямі, гультаяваты і прымітыўна дасціпны

(Працяг на стар. 4)

(Працяг са стар. 1)

ка з праўдаю, то лепей маўчаць, замест клеіць з сябе махлярскага дурня. У наш час сіла і моц „Нівы“, можа быць, не ў тым, што беларуская яна, але ў тым, што шчырая. Я штораз часцей чую добрае слова пра „Ніву“. І трэба „Ніве“ пільнавацца, як той паненцы, бо давер даецца надта ж цяжка і доўгімі гадамі, а страчваюць давер хутка (даволі адзін раз намахляваць, каб перасталі табе верыць назаўсёды!).

Трэба даць рубрыку: „Гутаркі з гаспадарамі“. Кароценькія, просценькія ў сваім слове, пісаныя крыху пад дыялект. Ведаю, як гэта цяжка. Захацела я зрабіць такую гутарку, пайшла ў Янава, што каля Нараўкі, хадзіла з хаты ў хату і аніводзін тутэйшы гаспадар не захацеў быць „упісаны ў газэту“. Адны Нічыпарукі згадзіліся.

„Ніва“ павінна быць, як сваяк. Тады яна выжыве.

Ну, а чаму маладыя кідаюць вёску? Гэта ж даволі прачытаць варшаўскі тыднёвік „Палітыка“ ад 27 чэрвеня г.г., каб ясна зразумець цэлы комплекс прычын проста панічных уцёкаў моладзі ў гарады. Горад безупынна патрабуе новых рук для працы, стварае добрыя ўмовы. А вёска? Што дае вёска, акрамя грошай, якія можна мець шмат лягчэй і ў горадзе, на фабрыцы?! Вёска дае работу ад усходу і да захаду. Пакуль у вёсцы будзе так цяжка, то ніколі не будзе толку ў гэтых справах.

Трэба памятаць у такой дыскусіі, што работа на зямлі надалей застаецца ганьбаю, гаспадар — гэта нешта горшае, нават ад найгоршага гараджаніна. У гміне, і ў той гаспадар трактуецца, як прыдурак які амаль што! І ўсе і ва ўсім робяць яму страшэнную ласку, калі з чым прыходзіць ён. І вугаль той прадаюць гаспадару так, што ён павінен за гэта як бы ногі цалаваць кладаўшчыку, і будаўнічыя матэрыялы гэтак жа, не кажучы пра машыны, за продаж якіх трэба ўжо невядома што ўчыніць і „даць у лапу“. Можна пералічваць тут падобнае без канца. Словам, чалавек вёскі — гэта анахранізм, гэта ўсё роўна як памылка прыроды якая. „Няхай прападае вёска, менш людзей нешчаслівых будзе на свеце!“ — сказаў бы нехта.

Нават алкагалізм у вёсцы страшнейшы, бо такі вясковы п'янюга ўсё пацягне на гарэлку, свінчо з хлява, і жонка яго галадаць будзе. А ў горадзе — дудкі! — жонка зарабляе свае грошы. І не вельмі ён прымусіць яе даць яму есці, хоць пахлёбкі. Скажа: „Вон, лахудра, а як не, то міліцыя зараз тут парадак з табою зробіць!“

Усё даражэе і даражэе, ужо нават не з году ў год, але з месяца ў месяц. Падаткі штораз большыя, не кажучы пра паслугі ці мінеральныя ўгнаенні. Праўда, павышаюць цэны і на прадукты, аднак не настолькі, каб гаспадар змог дагнаць дарагоўлю. Кажуць мае суседзі: „А каго ж маюць даіць, як не дур-

(Працяг на стар. 5)

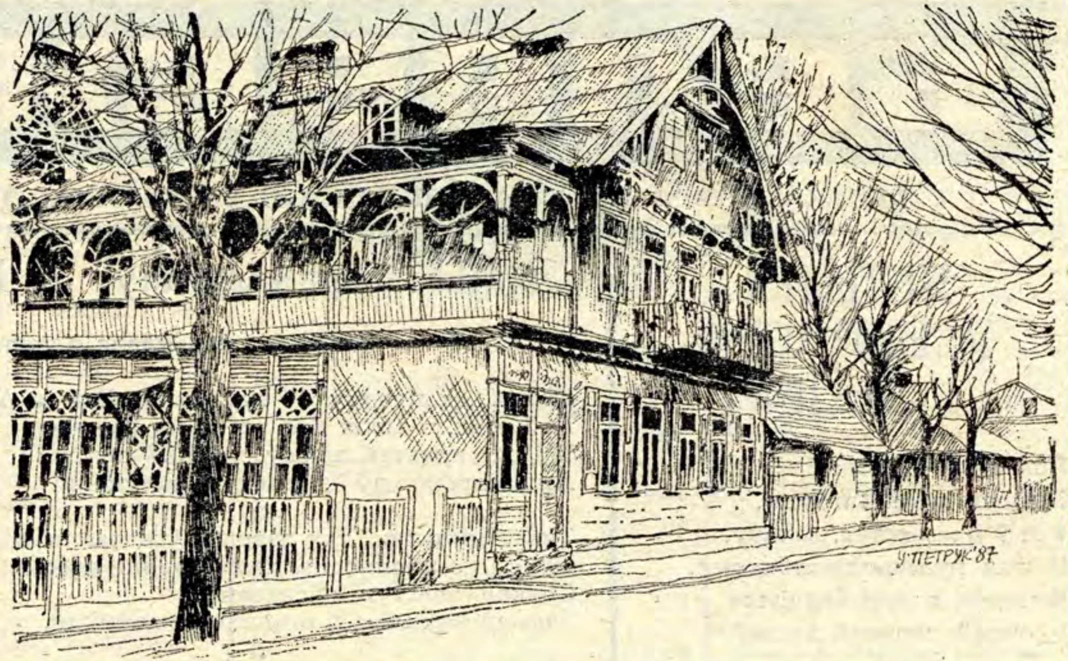

Стары Беласток. Баяры. Мал. Уладзіслава Петрука.

Хаця мінула ўжо шмат часу, аднак хочацца мне падзяліцца на старонках „Нівы“ сваімі ўражаннямі з цікавага падарожжа па нашай зямлі. Прайшло яно 27-30 чэрвеня г.г. па маршруту Бельск (Студзіводы) — Кнарыды — Мокрае — Падбелле — Дубяжын — Краснае Сяло — Шашылы — Сакі — Залешаны (каля Кляшчэляў). Быў гэта першы рэйд беларускіх школьнікаў „Лета-87“.

Наступілі канікулы — пара адпачынку для школьнай моладзі. Вось і нагода, каб прайсціся па роднай зямлі. Група моладзі сярэдніх школ (члены тэатра паэзіі „Парнас“, вучні беларускіх ліцэяў Бельска і Гайнаўкі і іншых школ) задумала правесці такі рэйд. Як задумалі, так і зрабілі, хаця нялёгка гэта далося. Некаторыя з дарослых быццам бы і памагалі пры гэтым, але так, быццам бы рабілі вялікую ласку. Аднак як там не быбо, але найважнейшае, што вучнёўскі рэйд адбыўся. І мне пашчаслівілася на ім быць (хаця не вучань я), за што дзякую маладым. І так я, з багажом гадоў удвая большым за вучнёўскі, прайшоў шляхам рэйду.

Як жа часта дарослыя наракаюць на моладзь! Але чаму? Варта пазнаёміцца бліжэй з маладымі. У іх нам, дарослым, можна нават і павучыцца сур'ёзнасці, павагі ды адказнасці, не гаворачы пра ахвоту пазнавання ці радасці жыцця, весялосці.

Маршрут рэйду яны самі падрыхтавалі, знаходзячы цікавыя і гістарычныя месцы на сваёй зямлі. Такім чынам наведалі мы магілы нашых продкаў (часта забытыя), памятныя ў гісторыі месцы, помнікі беларускай матэрыяльнай культуры. Былі сустрэчы з мясцовым насельніцтвам. Знаёміліся з красой роднай прыроды.

БЫЎ І ЎСЁ БАЧЫЎ

Удзельнікі рэйду стварылі дружную і цікавую групу турыстаў. Паводзілі сябе весела, але культурна і гэта сімпатычна ўспрымалі сустрэчныя людзі. Вечары праводзіліся каля вогнішча. Разам з удзельнікамі рэйду гуртаваліся пры іх і мясцовыя жыхары, пераважна моладзь. Тады ў летні рамантычны вечар плылі беларускія песні. Была і Купальская ночка з паэзіяй нашага песняра Янкі Купалы, з пусканнем вянкоў на ваду, скаканнем праз агонь і з чарадзейнай кветкай шчасця.

Удзельнікі рэйду выступілі з тэатральнай пастаноўкай „Вясёлыя жабракі“ проста на вясковай вуліцы. І хоць ішоў у той час дождж, гледачы з зацікаўленнем акружалі артыстаў, забываючы, што мокнуць. Кожнае спатканне рэйду з людзьмі ўпрыгожвалася песнямі, жартамі і дабразычлівымі ўсмешкамі.

Наша мілая моладзь патрапіць культурна весяліцца, але таксама ўмее быць сур'ёзнай, памятаць пра тых, што аддалі сваё жыццё за тое, каб магчымая была сённяшняя радасць жыцця. На месцах змагання за чалавечнасць, ля помнікаў ахвярам барацьбы за справядлівасць моладзь клала палявыя кветкі, пераважна сінявокія васілёчкі, як сімвал удзячнасці. Не было пры гэтым банальнасці слоў ці параднасці, былі толькі хвіліны рэфлексіі і шчыры паклон маладых сэрц.

Напэўна група гэтых беларускіх вучняў пакінула на трасе свайго рэйду добрыя сляды. Бясспрэчна, быў гэта цікавы і карысны ўрок на канікулах, які правяла сама моладзь. Дзякуй вам за гэта, маладыя сябры.

В. Хрысціпін

(Працяг са стар. 3)

ды вульгарны Ціхон, пагрозлівы суседзям, але гнуты падлізнік уладам дзед Павел, выдатна здольны і са сваімі шызафрэнічнымі ўяўленнямі Сахар ды шэраг іншых герояў апавяданняў складаюць цэлую галерэю чалавечых тыпаў. Аднак тыя адзінкі з рознымі характарамі і ўласнымі вартасцямі ствараюць у комплексе апавяданняў акрэслены тып разнастайнай і складанай грамадскасці. Лёс кожнага з іх звязаны ўмовамі жыцця з лёсам цэлай грамады, пазначанай шчырасцю аж да вульгарнасці, прастатою, пазбаўленай прыкідлівасці, двухаблічча і позы. Апісваючы быццам звычайныя справы, Петручук востра высвятляе невядомыя чытачу сённяшняга пакалення завулкі тадышняга жыцця беларускай вясковай грамады, паказвае пякучую сацыяльную праблему і адсутнасць праблемы культуры, у кожным выпадку культуры ў інстытуцыяльным сэнсе. Людзі, змораныя неэфектыўнай працаю, пазбаўленыя сацыяльнага забеспячэння, абмежаваліся адно да змагання за свой біялагічны быт. У змаганні гэтым кіраваліся сваімі звычаямі і сваімі нормамі права. Асноўным дзейнікам рэалізацыі таго права ў адносінах да іншых была перш за ўсё падсвядома накопленая цяжкасцю жыцця фрустрацыя, што ў канфліктных сітуацыях узрывалася, часта зацямняючы сэнс канфлікту і намераную ўдачу, у залежнасці ад тэмпературы тых фрустрацый і моцы выбуху той злосці. Бацька біў да паўсмерці Карузэліка за тое толькі, што конік, недагледжаны, завярнуўся з возам збожжа ў другі бок. Шэшка невядома чым скончыў бы сваё катаванне перакінутага на грузкую вуліцу Васі за тое, што дражніўся з Бурыкам, калі б людзі не выратавалі хлопца. Мачыха да непрытомнасці збівала Васю абы за што, ці нават за прыдуманую віну, як напрыклад, сапсаванне мячыка ці за спушчаны ў калодзеж кубак, так як і карала яго адзінага прыяцеля, заморанага сабачку, за тое, што задушыў курку. Розніца меры той кары мачыхі была толькі такая, што Бурыка яна забіла, а Вася застаўся ў жывых. Ці ўсё ж такі, можа, злітавалася над дзіцём? Абсалютна не. Вася быў ёй патрэбны для працы.

Апавяданні на гэтую тэму ў кніжцы Петручука выклікаюць дзве вядучыя рэфлексіі. Першая: агрэсія супроць кагосьці ці чагосьці ні ў адным выпадку не была прадуманая, не мела характару арганізаванага падыходу і не выклікала пачуцця помсты (не ўлічваючы чаўпасы маладых фарсуноў-галаварэзаў). Другая: праява агрэсіі адбывалася ў кожным выпадку на безабаронных ці слабейшых. Хіт-

БЕЛАРУСІКІ

Sielicki Franciszek, Ziemia wilejska w okresie międzywojennym. *Acta Universitatis Wratislaviensis nr 784 Slavica Wratislaviensia* 1985, t. 36, s. 77—101.

Sienko Fiodor, Rozwój rolnictwa Białorusi. Tł. *Międzynarodowe Czasopismo Rolnicze* 1985, nr 1, s. 3—6.

Siergaczow Siergiej, Muziej narodnoj architiektury i byta Biełorussii. *Acta Scansenologica* t. 3, 1985, s. 169—187, il., rys., streszczenie.

Sobczyk Stanisław, Białoruskie „Azoty" bliskie Polsce. W bratnich partiach. Korespondencja z ZSRR. *Życie Partii* 1985, nr 2, s. 22—23.

Stępniak Piotr, Na skróty do Brześcia. (Budowa gazociągu Białoruś—Polska.) *Polityka* 1985 nr 47, s. 13—14, il.

Szachowicz Michał, „Białowieża". (Białoruska grupa literacka w Polsce). *Kontrasty* 1985, nr 2/3, s. 42—43.

Szachowicz Michał, Czy istnieje problem białoruski? *Kontrasty* 1985, nr 8, s. 20—22, il.

Szerszunowicz Wacław, Kazimierz Andrzej Jaworski jako tłumacz i popularyzator poezji białoruskiej (oraz) Przekłady K.A. Jaworskiego z poezji białoruskiej (opis bibliograficzny za lata 1935—1973), *Studia Polono-Slavica-Orientalia Acta Litteraria*, 1985 t. 9, s. 83—130.

Tomaszewski Jerzy, Kłopoty z mniejszościami. Cz. 2. *Polityka* 1985, nr 23, s. 14.

Traczuk Jerzy, Kraj języków i kultur. (Badania językoznawcze na Białostocczyźnie). *Kontrasty* 1985, nr 4. s. 45—46.

Turonek Jerzy, Z dziejów białoruskigo ruchu wydawniczego w latach 1902—1905. *Studia Polono-Slavica-Orientalia Acta Litteraria* 1985, t. 9, s. 65—81.

P.C.

(Працяг са стар. 1)

З ПАРЫВУ ДУШЫ

Неяк на сходзе партыйнай арганізацыі, які адбыўся ў раміэе, нехта прыпомніў, што набліжаецца гадавіна вызвалення вёскі. Прыпомнілі тыя трагічныя дні, і нехта падаў думку, каб на рамізе, якая стаіць на месцы таго бою, павесіць памятную таблічку. Прапанова была прынята з энтузіязмам.

Тады ж выбраны быў арганізацыйны камітэт, у які ўвайшлі актывісты вёскі — члены партыі і адначасова яны ж усе і добраахвотнікі-пажарнікі. Дарэчы, раміза, у якой усё гэта адбывалася, таксама пабудавана грамадскім пачынам вёскі. У склад камітэта ўвайшлі: Васіль Купрыяновіч, солтыс вёскі, — як старшыня, Іван Базылюк — начальнік пажарнай каманды, Хведар Яканюк — сакратар партарганізацыі вёскі, а таксама Уладзімір Бачынскі, Васіль Лапінскі і Янка Місеюк.

Падумаўшы, вырашылі таблічку не ўмуроўваць на будынак, а прывезці з поля вялікі камень-валун і паставіць побач. Васіль Купрыяновіч даўно прыкмеціў адпаведны камень, роўны з аднаго боку, нібы спецыяльна прырода яго зрабіла для такой мэты. Але як прывезці яго на месца? Гэта ж кіламетры са тры полем як не больш! Ён жа ж важыць некалькі тон! Дапамог дырэктар пашарні, Ян Кобац. Даў транспарт.

Зрабілі спецыяльнае прыстасаванне, каб камень можна было перасоўваць, а потым паставіць. Камень вагой 4 тоны, вышынёй 2 метры 30 см быў на 1,20 метра ўкапаны ў зямлю, замацаваны пры дапамозе жалезнай арматуры да бетоннага пастумента.

І вось гэты велізарны валун стаіць ля будынка рамізы. Да яго вядзе бетонная сцяжынка, паабапал якой будуць пасаджаны кветкі. Бронзавая таблічка з памятным надпісам ужо заказана ў Гайнаўцы, а камітэт пабудовы ледзь не ў поўным складзе — на падворку Сяргея Мартынюка.

— Памажыце абліцаваць пастумент каменнай шліфаванай плітой. Няхай помнік будзе як мага прыгажэйшы. Вы як спецыяліст лепей ведаеце, як гэта зрабіць, — просіць Іван Базылюк. — Мы, колькі трэба будзе, заплоцім. Зробім яшчэ раз забаву ў рамізе, а можа і дзве. Расстараемся грошай.

— Не, — кажа майстар. — Грошай вашых я не вазьму. Добрую справу робіце. З патрэбы сэрца, дык і я так дапамагу. Няхай і мая праца будзе ў гэтай добрай справе.

Абмеркавалі ўсё, як мае быць, а майстар абяцаў пад'ехаць у Кленікі, каб усё перамераць на месцы.

Адкрываць помнік разведчыкам жыхары вёскі рыхтуюцца ў гадавіну Кастрычніка. Абяцалі запрасіць на ўрачыстасць і нашу рэдакцыю.

А помнік ужо стаіць. Вялікі, салідны. Засталося толькі яго ўпрыгожыць і падпісаць. І цешыць, і ўзрушвае ўжо каторы раз спантанны народны парыў, сардэчная ўдзячнасць з глыбінь народу савецкім воінам-вызваліцелям, тым звычайным русавалосым хлопцам у салдацкіх шынялях, што аддалі сваё жыццё, несучы нашым землям вызваленне ад фашысцкага бота.

Яніна Чэрнякевіч
Фота аўтара

Як устаўлялі камень, расказваюць (злева) Хведар Яканюк, Васіль Купрыяновіч і Іван Базылюк.

(Працяг са стар. 4)

нога мужыка?!" На жаль, традыцыя беспрасветнага мужыцкага лёсу, аказваецца, застаецца: мужыку ніколі не было лёгка!

Мы часам непатрэбна ўводзім нейкую лірыку ў праблему ўцёкаў моладзі ў гарады. Уцякалі, уцякаюць і будуць уцякаць, і няма ў гэтым нічога магічнага: звычайны тут рахунак — у горадзе, калі і не лепей іншы раз, дык напэўна **лягчэй** жыць! А каму ж гэта ахвота жыць горш, пытаю я? У нікога ж няма другога жыцця, жывеш адзін раз на свеце.

Вёску (і „Ніву"?) могуць выратаваць два варыянты сітуацыі: або перастануць развівацца гарады, і тады не будзе куды падзецца, як толькі застацца жыць у вёсцы; або вёска зраўняецца сваім жыццёвым стандартам з горадам. У адно і ў другое чамусьці мне не верыцца.

Аўрора

НАМ АДКАЗВАЮЦЬ

Odpowiadając na artykuł na łamach „Niwy" w dniu 5.07.87 r. w sprawie pobierania przez kierowcę pieniędzy za przejazd i niewydania biletów na trasie Siemianówka — Narewka — Białystok w dniach 16, 23 i 30.III 1987 r., Oddział I KPKS w Białymstoku informuje, że przesłaną nam informację wykorzysta w swojej działalności do likwidacji zjawiska patalogicznego jakim jest przywłaszczenie pieniędzy państwowych przez nieuczciwych kierowców konduktorów.

Krajowa Państwowa Komunikacja Samochodowa
Oddział w Białymstoku
I-szy Z-ca Dyrektora
Oddziału I KPKS w Białymstoku
mgr Eugeniusz Kisielewski

руны бяспечна пасвілі коней у чужым аўсе, бо ўсе іх баяліся. Панураму дзеду Паўлу ніхто не адважыўся супрацівіцца, хоць ён самавольна заняў паплавы, што належалі вёсцы. Над Васем маглі ўдосталь здзекавацца: мачыха, Шэшка, Ціхон, бо быў ён безабаронным сіратою. Гэтыя справы, аднак, пакінем на развагу сацыёлагам.

Не меншай увагі заслугоўвае абыякавасць сялян да падзеяў вонкавага свету. Вядома, што завіруха апошняй вайны не абмінула і вясковае глухамані. І ў гэтым выпадку філасофія вяскоўцаў зводзілася да таго толькі, каб як-небудзь выжыць. Праўда, на спатканне з пабрацімамі ў 1939 г. яны пабудавалі прывітальную браму. Мо крыху ад цікавасці, а можа і ў надзеі на палепшэнне жыцця (кожны хацеў быць сведкам прыходу Чырвонай Арміі). Яны выконвалі загад на ахове чыгункі і шмат іншых аб'ектаў перад партызанамі і нароўні з тым падпарадкоўваліся даручэнням ці патрабаванням партызанаў. Аднолькава частавалі дома як жандараў, так і партызанаў, абы толькі ніхто не зачапаў. З усімі хацелі згоды, спакою.

Віхраватае, як вядома, вызваленне Беласточчыны ад акупацыі не хутка адбілася на вёсцы чаканым водгукам, але ўпартае жыццё сялян кацілася сваімі каляінамі. Выбітыя з гэтых каляін маладыя хлопцы, узятыя ў войска, вынеслі ў свет сваю вясковую беларускую іншасць і дэманстравалі яе, пакуль хапіла самагонкі і часу на супольныя песні. Пачуўшы над сабою ўладу і вайсковую дысцыпліну, кожны з іх стаўся толькі выканаўцам загадаў, загубленым у людской масе. Нікому з іх і ў галаву не прыходзіла бараніць, нават спосабам, прадбачаным вайсковымі нормамі, хоць бы рэлігійную асаблівасць. Усе яны моўчкі выконвалі кару за адмову ісці ў касцёл і больш не выступалі з шарэнгі, выстраенай маліцца ў касцёле. Кожны з іх толькі думаў, каб як мага хутчэй захліснуцца вясковаю, хай сабе і лапцюжнаю, але вольнасцю. Васіль таксама прызнаецца, што „не мог сабе знайсці месца з-за тугі да родных сцежак" дзе шукаў спачування ў тым, што яго дома ніхто не чакае. Тут яго прызналі чалавекам, ацанілі яго здольнасці, дык дзе шукаць лепшага?.. Кожны з іх разважаў свой лёс у сваіх уласных катэгорыях.

Успаміны Петручука на тэму вайсковай службы міжволі нагадваюць расказы Адольфа Рудніцкага пра жаўнераў-беларусаў з трыццатых гадоў у кніжцы „Sto jeden". Ніякія, браточкі, завірухі не ў сілах нас адмяніць.

Усе апавяданні ўтрымлівае Петручук у адным стылі, адпаведным да іх зместу. Усе яны быццам простыя, але выцякае з іх цэлая маса паважных праблем. Брак лірычных каментарыяў пацвярджае найвышэйшую ступень аўтэнтызму твора.

Шмат каму з чытачоў можа здацца лішнім згушчэнне шэрых тонаў у апісанні жыцця вёскі. Фактычна, ён абмінуў вядомыя, вельмі прыгожыя, перапоўненыя лірызмам, народныя абрады. Абмежаваўся аднабаковым, можна сказаць, апісаннем Каляды, пахавання бацькі, ды п'яных спрэчак з дзякам на хрысцінах. Усе гэтыя здарэнні рэляцыянаваў крытычна, а вечар папрадух нават вульгарызаваў, магчыма, празмерна... Цяжка за Петручука высветліць яго адносіны да ўсяго гэтага. Я думаю, аднак, што і ў гэтых справах пісьменнік Васіль Петручук пастанавіў застацца верным маламу Ваську, пакрыўджанаму лёсам і нават найбліжэйшымі людзьмі сіраце, ды абмежаваўся пераказам таго, што фактычна заўважыў, перажыў і запамятаў.

Бачанне свету Васілём Петручуком, яго спосаб мыслення, стыль пераказу думак, на якой бы мове гэта не адбывалася, вызначаюць яго як беларуса ў рангу рэгіянальнага пісьменніка добрай маркі. У гэтым заключаецца яго прызнанне, літаратурная вартасць і шанц.

Янка Жамойцін

*) Bazyli Pietruczuk, „Sciernisko", wyd. „Czytelnik", Warszawa 1986. Przełożył Jerzy Plutowicz.

ШТО ЧУВАЦЬ НА БУДОВЕ?

Год назад „Ніва“ паведаміла аб пачатку пабудовы школы ў Нарве. Гэтай мясцовасці, грамадскаму і культурнаму цэнтру з сядзібай гміны, даўно ўжо была патрэбна новая школа. У старых, яшчэ даваенных драўляных будынінах усё цяжэй было змясціцца дзецям са значнай часткі гміны, а тым больш утрымаць зносныя ўмовы навучання, а зімой — мінімум цяпла.

І вось будуецца новая школа. Бацькі і дзеці з нецярплівасцю пазіраюць у яе бок; хоць бы хутчэй, хоць бы дзеці яшчэ паспелі тут павучыцца, пакуль скончаць васьмігодку.

Будынак расце прыгожы, шматпавярховы. Будзе 18 прасторных класных пакояў. Побач — трошкі ніжэйшая частка, так званая сацыяльная, прызначаная пад сталоўку і школьную адміністрацыю. Ад яе лучнік вядзе да будучай гімнастычнай залы. Першыя яе формы ўжо таксама вырысоўваюцца з агульнай будаўнічай пляцоўкі. Па другі бок школьнага пляца — вялікі жылы будынак для 18 сямей настаўнікаў.

Будуе школу Бельскае прадпрыемства сельскагаспадарчага будаўніцтва. Добрая, салідная фірма. Яшчэ пры распачацці будовы яе дырэктар Ян Мікалушка абяцаў, што пабудова пойдзе спраўна, і, калі не будзе нейкіх аб'ектыўных перашкод, будаўнікі пастараюцца паскорыць здачу ў карыстанне хоць галоўнага будынка. Заканчэнне ж усяго школьнага комплекса плануецца на 1989 год.

Найлепшы аператар машын Станіслаў Анушка на будове школы.

Заканчваецца пабудова галоўнага дыдактычнага корпуса школы ў Нарве.

І вось галоўны будынак школы стаіць пад дахам. Ідуць работы ў сярэдзіне. Будаўнікі маюць намер ужо напярэдадні гэтай зімы ўпусціць дзяцей у новы будынак, каб не мерзлі ў старым, бо ў новым будынку будзе і цэнтральнае ацяпленне, і нават цёплая вада, не гаворачы ўжо аб прасторных і відных класах. Аб гэтым паінфармаваў „Ніву“ начальнік гміны ў Нарве Міхась Гацута, а пацвердзіў майстар будовы школы Антон Раманоўскі.

Рабочыя сімпатычна прынялі візіт „Нівы“ на будове. Аператар машын, добры і старанны працаўнік, адзін з тых, дзякуючы якім якраз і адбываецца прыспяшэнне на будове, Станіслаў Анушка з ахвотай паказаў участак сваёй працы, машыну. Ён аказаўся вясёлым, жартаўлівым чалавекам.

— У „Ніве“ бываюць цікавыя кавалкі, — сказаў ён. — Люблю пачытаць. А дзеці мае заўсёды чытаюць „Зорку“. — А ўбачыўшы, што прымерваемся на яго з фотаапаратам, дадаў: — Што ж, рабіце, калі трэба. Няхай дзеці пабачаць, як бацька працуе.

Яніна Чэрнякевіч

Фота аўтара

ГЛЕДЗЯЧЫ КАРЦІНЫ ГАРБАЛІНСКАГА

6 жніўня ў беластоцкай Галерэі сучаснага мастацтва адбыўся вернісаж мастака Веслава Гарбалінскага. Была гэта яго юбілейная выстаўка ў трыццацігоддзе творчасці. Нарадзіўся ён 2 студзеня 1927 г. Закончыў кракаўскую Акадэмію Мастацтваў (1948-54 г.г.) і аспірантуру ў Інстытуце жывапісу, скульптуры і архітэктуры ў Ленінградзе (1954-57 г.г.). Затым пасяліўся жыць у Лодзі.

Цяперашнюю яго мастацкую выстаўку, упершыню такую вялікую, на якой паказаны таксама апошнія яго работы, маем магчымасць пабачыць у Беластоку. У ягонай творчасці з пяцідзесятых гадоў наглядаецца выразны ўплыў жывапісу іконы, у якой глыбіня рэлігійнага зместу адлюстроўвалася крайняй дысцыплінаванасцю сродкаў мастацкага выразу. У наступны перыяд творчасці Гарбалінскага бачым адыход ад уплываў іконнага жывапісу ў бок багатага дэталямі жывапісу, які нагадвае эпоху барока. Настрой у яго карцінах, асабліва важны для яго, ствараецца дзякуючы агульным тонам колернасці. У карцінах апошняга часу пераважае клімат настрою, які стварае ружовасць, часта бачым зеленавата-серабрыстыя тоны. У ранніх работах Гарбалінскага відаць вялікая насычанасць колерамі іконаў.

Вяслаў Гарбалінскі не стварае рэалістычных карцінаў, аднак выкарыстоўвае рэальныя элементы, супастаўляючы якія па-свойму, атрымлівае ў выніку новую „рэчаіснасць“, падобную на фантастыку сноў. Характар гэтых рэквізітаў паступова змяняецца. Элемент, які пастаянна паўтараецца ў яго работах, гэта антычная скульптура. У мастацкасці Веслава Гарбалінскага антычная скульптура выконвае ролю сімвалу, метафары, несмяротнасці мастацтва наогул.

Карціны Гарбалінскага, вядома, кожны ўспрымае на свой лад, паводле сваіх магчымасцяў, інтэлектуальных і псіхічных. Але кожны, хто ўмее глядзець на жывапіс, будзе пад уражаннем непаўторнае індывідуальнасці мастака. Гэткую магчымасць уласнага ўспрыняцця карцін Веслава Гарбалінскага трэба лічыць іх найвялікшай каштоўнасцю, калі мець на ўвазе метафарычнае мастацтва, бо такім яно для мяне і ёсць. **У. Петрук**

„НАШЫ ПЕСНІ“

Маладзёжная рада Беластоцка-Гданьскай праваслаўнай епархіі ў Беластоку выдала ўласным коштам невялічкі зборнічак папулярных песень. Вокладка зборніка ўпрыгожана беларускім крыжыкавым арнаментам, а яго загаловак — „Нашы песні“. У зборніку 25 беларускіх, украінскіх, рускіх песень, без нот, толькі словы. Мелодыі гэтых песень і так шырока вядомы.

Адкрывае зборнік песня „Беларусачка“ („Я гляджу на твае косы русыя...“), а зараз потым ідзе ўкраінская „Заспіваймо пісьню вэсэлэньку“. І гэтак уперамешку праз увесь зборнічак, выдадзены ў 800 экземлярах.

Гляджу на гэты скромны (а які ж патрэбны!) зборнік і думаю сабе: мала мовы, многа добрай работы. І добра, што знайшоўся выдаўца, ад якога можна павучыцца. **(вв)**

ШЛЯХАМ ГАДОЎ

Замірыўшыся з Маскоўскім княствам і падняўшы Пагоню, рушыў Кейстут у пачатку 1382 г. на крыжакоў. Тыя не спадзяваліся, што адразу пасля дзяржаўнага перавароту і ў вельмі складаным становішчы ў краіне вялікі князь літоўскі здолее іх непакоіць. Тым часам Кейстут нанёс ім адзін з найцяжэйшых удараў у дагэтуляшнім амаль 150-гадовым змаганні Вялікага княства з Ордэнам. Гарэлі крыжацкія сёлы і мястэчкі, рушыліся сцены мураваных крэпасцяў, на ўсход, за Нёман, пайшлі натоўпы палонных і абозы са здабычным дабром. Асабліва баявіта паводзілі сябе воі з Полаччыны, Дарагічыншчыны, Бельшчыны, якія палалі прагай помсты за нядаўнія злачынствы крыжакоў на іхніх землях. Гэта быў час, якога яны толькі і чакалі.

Крыжакі, спрабуючы адпомсціць Кейстуту, накіравалі ў Вялікае княства наспех сабраных рыцараў. Аднак вялікі князь не толькі разграміў іх, але следам за ўцякаючымі зноў увараўся ў крыжацкія ўладанні і нарабіў там не менш шкоды, чым некалькімі тыднямі раней. Кіраўніцтва Ордэна ўразумела, што Кейстуту неўзабаве будзе пад сілу не толькі паўстрымаць наступ крыжакоў на свой край, але і наогул разбіць іх і выгнаць з Прусіі і Лівоніі (Інфлянтаў). І зачасцілі ў Вялікае княства патаемныя крыжацкія дыпламаты, пасыпаліся абяцанкі, зазіхацела золата.

Нашчадкі Альгерда, адчуўшы крыжацкую падтрымку, схамянуліся і пачалі адмаўляцца ад падпарадкавання вялікаму князю Кейстуту. Адным з першых аб'явіў сваё непадпарадкаванне яму Карыбут-Дзмітрый князь ноўгарад-северскі, які панаваў на ўраджайных і даволі людных землях па рацэ Дзясне. Адлучэнне Ноўгарад-Северскага княства стварала значную пагрозу дзяржаве, бо яно межавала з Залатой ардой. Узбунтаванага Карыбута-Дзмітрыя падтрымліваў, мабыць, муж княгіні Марыі Альгердаўны — староста наваградскі Вайдзіла, спрыяў яму Ягайла, цяпер князь віцебска-крэўскі, прыхільна адносіліся таксама іншыя Альгердавічы.

Кейстут управіўшыся з крыжакамі, узяўся за пляменнікаў. У канцы мая 1382 года ён рушыў на ўсход, у Северскую зямлю. Па дарозе затрымаўся ў старажытным Наваградку і там нечакана схапіў Ягайлавага швагра і паплечніка Вайдзілу ды „сказаў павесіць на шыбеніцы“ — паведамляе „Хроніка літоўская і жамойцкая“. Гэтая жорсткасць, мабыць, не была выпадковай. Узлёты на самыя вяршыні грамадства і трагічнае адтуль падзенне Вайдзілы — гэта красамоўны прыклад лёсу надзвычай здольнага чалавека з нізоў у тыя часы. Аддайма голас

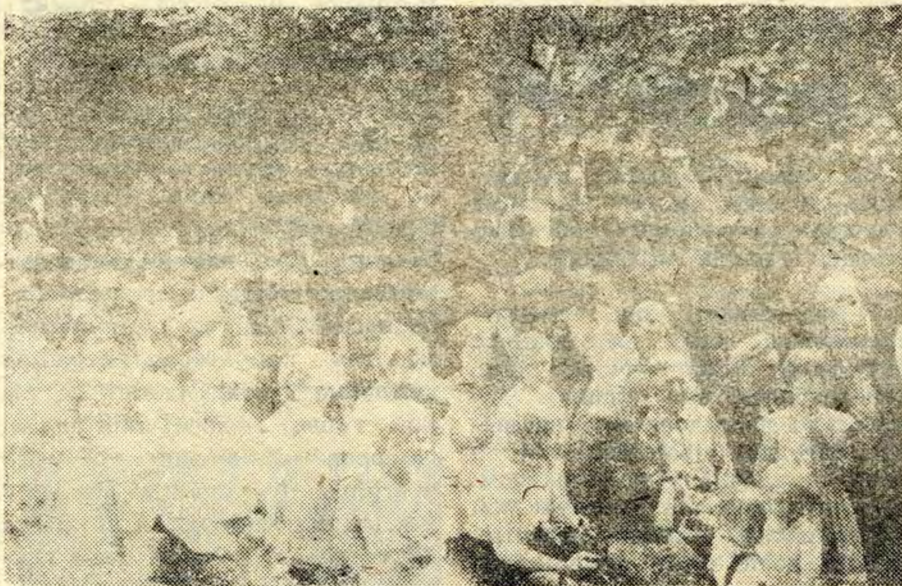

Публікі было, што не праціснуцца!

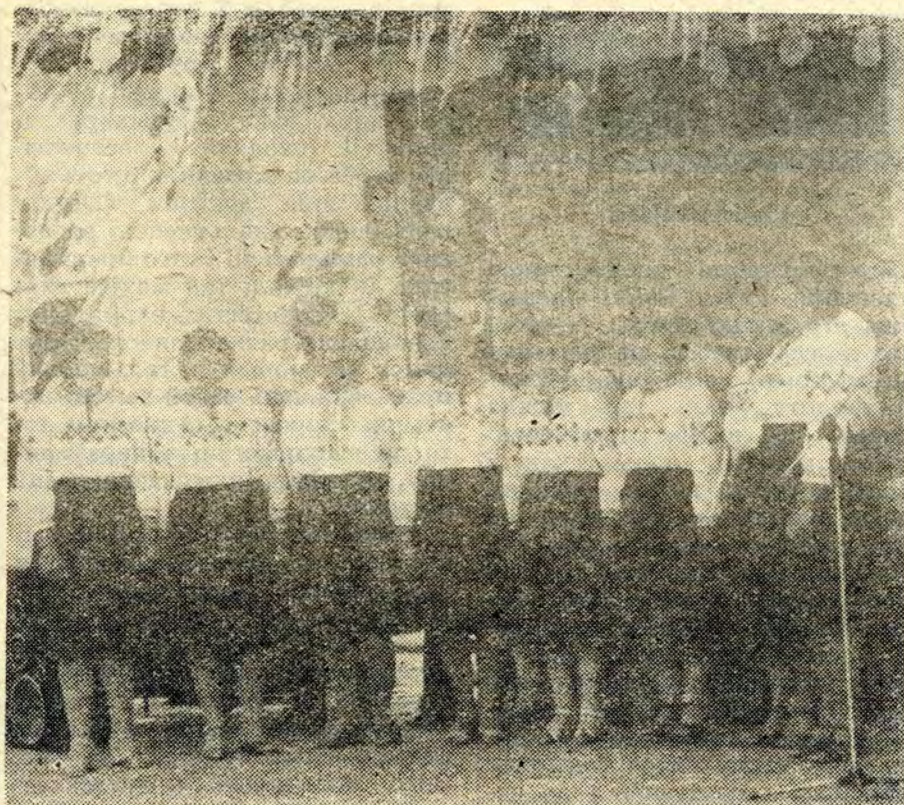

Заспявалі свае, чыжоўскія кабеты.

СВЯТКАВАЛІ І ГУЛЯЛІ

Чыжы — вялікая і прыгожая мясцовасць, але 19 ліпеня была яшчэ прагажэйшай, па-святочнаму аздобленай, чыстай і ўпарадкаванай. І пагода была някепская, цёплая. Набліжалася Свята Адраджэння Польшчы! Рыхтаваўся фэст. Яго ініцыятарамі ўжо год назад былі Гмінны асяродак культуры і Гмінны аддзел Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Чыжах, у трыццацігоддзе тады БГКТ і „Нівы". І ад гэтае гадавіны фэст упісаўся ў лік пастаянных імпрэзаў у нашай мясцовасці.

Афіцыйная частка фэсту пачалася выкананнем гімна Польскай Дзяржавы, пасля чаго выдатныя жыхары нашай гміны былі ўзнагароджаны за заслугі. Гэта быў хвалюючы момант — у настроі сардэчнасці, віншаванняў, сёй-той узрушана праслязіўся нават. Затым выступіў з дакладам Э. Бай, старшыня гміннай рады ПРОНу.

Беластоцкія „Каласкі" нарабілі вялікай радасці ды ўцехі!

Мастацкая частка фэсту выпала багата і цікава. Выступіў чыжоўскі фальклорны калектыў пад кіраўніцтвам Галіны Мартынюк, інструктаркі асяродка культуры. Яна выкарыстоўвае вопыт, накоплены ў гайнаўскім беларускім хоры. За кароткі час здолела арганізаваць тут калектыў з займальнай праграмай.

З энтузіязмам прыняла чыжоўская публіка выступленне вядомых беластоцкіх „Каласкоў". Знакаміта спяваюць Люба Гаўрылюк і Юрка Налівайка! У „Каласкоў" дасканалы акампаніятар Сцяпан Копа, бойкае канферансье Валянціны Ласкевіч. Публіка бісавала ім, не сціхаючы! Давялося яшчэ раз выступіць, з дадатковым канцэртам.

Своеасаблівай чароўнасці імпрэзе прыдала народная капэла з Васількова, якой, ужо трынаццаты год, кіруе Ю. Твардоўскі. Варта прыгадаць, што на чыжоўскім фэсце гэтая капэла адзначала сваё юбілейнае, пяцісотае выступленне, таму адбылася сімпатычная малая ўрачыстасць: уручаліся васільскоўцам кветкі і праспявалі ім польскае „сто лят", зычачы далейшых удач.

Арганізатары фэсту наладзілі гандлёвыя ларкі для публікі, у якіх можна было паласавацца дэлікатэсамі. Няблага прайшоў і кірмаш кніжак на беларускай мове, якія асабліва купляла моладзь, наша нацыянальная будучыня. А пасля ўсяго — музыкі да самае раніцы, іграў і спяваў калектыў з Чыжоў. Шмат-каму з чыжоўцаў фэст быў і сямейным святам, наз'язджаліся сваякі адусюль, некаторыя аж з глыбокай Польшчы: сустрэчы, гутаркі, якім не было канца.

А ўсё ў сардэчным, беларускім настроі.

Юрка Якімюк

Здымкі Славаміра Галёнкі

„Хронікі Быхаўца":

„Быў нейкі халоп у вялікага князя Альгерда, парабак нявольны, звалі яго Вайдзілам, — паведамляе храніст. — Спачатку быў пекарам, потым князь паставіў яго пасцель сабе слаць і ваду падаваць піць. Затым ён надта ж палюбіўся яму і даў яму трымаць Лідскую зямлю ды выводзіў яго ў дабро. Потым, гадоў са два ці болей пасля смерці Альгерда, вялікі князь Ягайла вельмі высока ўзняў Вайдзілу і выдаў за яго сваю родную сястру княгіню Марыю, якая раней была за князем Давідам. Гэтым цяжкую знявагу і прыкрасць князю Кейстуту ўчыніў, што пляменніцу князеву і сваю сястру за халопа выдаў. І меў той Вайдзіла вялікую ўладу ў вялікага князя Ягайлы. Пачаў ён з немцамі сеймы заводзіць ды граматамі перапісвацца супраць вялікага князя Кейстута. А нехта комтур аструдскі Лебенштэйн... паведаміў вялікаму князю Кейстуту: „Ты таго не ведаеш, як князь вялікі Ягайла пасылае часта да нас Вайдзілу і ўжо ўзгодніў з намі, як цябе ссадзіць з тваіх уладанняў, а каб дасталіся яму з сястрою вялікага князя Ягайлы..."

Як там было ў сапраўднасці — застаецца неразгаданай таямніцай. Пэўнае толькі тое, што крыжакі па-майстэрску перахітрылі старэчу Кейстута, і за здраду свайго пана заплаціў жыццём яго слуга.

Але Вайдзілава смерць дорага абышлася Кейстуту. Княжна Марыя зусім не адчувала сябе ашчаслівуленай гэтым дзядзькавым „вызваленнем" яе з замужжаства з „халопам", а перажыла вялікае асабістае і сямейнае гора, бо Кейстут, даючы волю сваёй дынастычнай ганарлівасці, пазбавіў жыцця чалавека, якога яна проста кахала, ды асіраціў яе дзяцей. Гэты ўчынак яшчэ болей узмацніў лютую нянавісць усіх Альгердавічаў да Кейстута і прагу любой цаной пазбыцца яго. Такім чынам круг заядлых ворагаў старога князя пашыраўся, мацнеў і толькі чакаў нагоды, каб заатакаваць яго. А нагода надарылася зараз жа.

Расправіўшыся з Вайдзілам ды падпарадкаваўшы сваёй „волі" Навагрдчыну, Кейстут рушыў у адлеглае Ноўгарад-Северскае княства, каб скарыць мяцежнага Карыбута — Дзмітрыя Альгердавіча. Таксама даў загад Ягайлу ісці разам з ім, але той выкруціўся нечым і на Ноўгарад-Северскі не пайшоў і даў знаць брату, што яму пагражае. Карыбут асцярогся ды належна падрыхтаваўся на прыём гэтай карнай экспедыцыі. Дапамогу яму падкінуў брат Уладзімір Альгердавіч — тадышні князь кіеўскі, спрыялі таксама Ягайла і іншыя Альгердавічы, з дапамогай паспяшаліся і татары. Нешматлікім Кейстутавым атрадам дарогу ў Ноўгарад-Северскі пераступіла мажная армія, заядла абараняліся крэпасці і скарэнне Севершчыны не толькі зацягнулася, але і стала вельмі цяжкім.

Тым часам іншыя Кейстутавы ворагі таксама не драмалі. Падбухтораныя крыжацкімі і Ягайлавымі агентамі „местичи виленскыи" (віленскія мяшчане) на чале з мяшчанскім верхаводам немцам Ганулем 12 чэрвеня 1382 г. хітрасцю захапілі віленскі замак і да нагі выразалі яго невялікі гарнізон. Неўзабаве з'явіўся ў Вільні Ягайла і „сеў на пасадзе вялікага князя" — як маўлялі ў тыя часы. На дапамогу яму „раццю вялікаю" (так паведамляе „Віленскі летапіс") рушылі лівонскія і прускія рыцары.

Ці шчаслівым збегам акалічнасцей, ці прадбачваючы небяспечны паварот справы ў краіне, але Вітаўт у той час не быў у Вільні, ён знаходзіўся ў суседніх Троках і сам спрабаваў ліквідаваць пераварот. За некалькі дзён сабраў, каго толькі змог, з наваколля Трокаў, і ўдарыў на Вільню. Аднак Ягайлавы войскі, якія складаліся ў асноўным з загартаваных у баях беларускіх дружыннікаў з Віцебшчыны, Полаччыны і Міншчыны, разгромілі Вітаўтава апалчэнне. Тады Вітаўт падаўся са сваёй і бацькавай сем'ямі і дварамі ў Горадню.

І гэта быў пачатак цяжкіх і трагічных Вітаўтавых бадзянняў праз усё наступнае дваццацігоддзе.

Мікола Гайдук

БЕЛАРУСКІ ФАЛЬКЛОР

ГАЛАШЭННІ

Хачу прывесці апошні тэкст галашэння з вёскі Вейкі. Спецыфіка яго заключаецца ў тым, што галосіць асоба, не звязаная вузамі крыві з памёршай. Тэкст яе ляманту, калі так можна сказаць, не вынік стыхійнасці і спантаннасці, падыктаваных горам, а толькі вынік тактыкі. Такое галашэнне сведчыць аб тым, што вясковая грамадскасць нярэдка была схільна трактаваць памёршага як свайго роду пасланца, які меў заданне перадаць на той свет такія ці іншыя інфармацыі для тых, хто памёр намнога раней. У дадзенай сітуацыі лямантавала суседка, якая знаходзілася ў добрых адносінах з памёршай і яе сям'ёй.

Ах, мая ты Марысечко міленька,
Калі ужэ будзеш на тым свеці,
Пашукай маго Колечку
І передай яму вестачку.
Скажы яму, што я тых лет
Не змарнавала,
Яго памяць не зганьбавала,
Дзетак усіх пагадавала.
Сыноў пажаніла,
Дочак замуж пааддавала,
А здароўя не маю,
Не маю!
Скажы яму, Марысечко,
Ніхай мяне Колечка
Хутко ужэ чакае!

Амаль дзевяностагадовая жыхарка вёскі Вейкі Параскева Гайдук з вялікай дозай упэўненасці гаворыць, што такога тыпу просьбы маюць практычны сэнс: „Ну, як тут вам сказаць я маю? Яно ж ведомо, што ўсе маюць после смерці спаткацца, хто ў раю, а хто ў пеклі. Яно ж ведомо, што калі хтось толькі што памёр і ужэ знойдзецца ў нэбі, або ў пеклі, то тые яго даўные суседзі і знаёмы, што памерлі раней, зараз да яго бегуць і пытаюць, што там чуць на зямлі ў іх сем'ях, што робіцца з іх жонкамі, дзецьмі, унукамі, то ведомо, што той, што толькі што памёр, возьме і ім усё дакладна раскажэ. Ну, то што ж дзіўнага, што якаясь баба, калі памрэ суседка, то возьме пагалосіць і папросіць пакойніцы, каб яна передала тое-сёе памершаму раней мужыку або камусь там другому".

Канчаючы інфармацыі аб галашэннях, выступаючых на тэрыторыі ўсходняй Беласточчыны, трэба падкрэсліць, што з'яўляюцца яны доказам высокіх паэтычных здольнасцей вясковай грамадскасці і што праяўляецца ў іх, калі так можна сказаць, стылістычна-фармальная аднародная разнароднасць. Прынамсі некаторыя з галашэнняў прадстаўляюць сабой высокі паэтычны ўзровень. Адносіцца гэта да выкарыстаных параўнанняў, метафар, іншасказальнасці, сімвалаў.

Трэба згадзіцца з апініяй, выказанай у фалькларазнаўчым даследаванні, выдадзеным пад рэдакцыяй М. Ларчанкі: „У іх ярчэй за ўсё адбіўся язычаскі культ продкаў, які спалучаецца з магіяй. Пахавальныя абрады і галашэнні заснаваны на веры старажытных людзей у тое, „што памёршыя працягваюць сваё існаванне на тым свеце", а іх душы цікавяцца жыццём жывых і ўмешваюцца ў яго. Такая вера ў вечна жывую душу чалавека пазней падмацоўвалася хрысціянскімі ўяўленнямі, якія змяшаліся з язычаскімі, што адлюстроўвалася ў многіх фальклорных творах, у тым ліку ў хаўтурных галашэннях".

З увагі на выключнае значэнне галашэнняў як фальклорных творчых актаў, я хацеў бы ўсіх чытачоў заахвоціць да фіксавання тэкстаў галашэнняў. Сёння гэта справа не з'яўляецца складанай у сувязі з тым, што магнітафон становіцца ўсё больш даступнай прыладай не толькі ў гарадах, але і на вёсках.

Справа ў тым, што цывілізацыя нанясе удар па гэтаму віду народнай творчасці. Ужо сёння галашэнні ў гарадах з'яўляюцца вялікай рэдкасцю. У сувязі з тым, што сучасная вёска вельмі хутка пераймае гарадскую звычаёвасць як „вышэйшую" і „лепшую". Існуе небяспека хуткага занікання галашэнняў таксама ў вёсках усходняй Беласточчыны. Пакуль што аднак гэты від фальклору ў многіх беларускіх вёсках яшчэ выступае і наш абавязак — захаваць яго ў як мага шырэйшых размерах і праявах.

А. Баршчэўскі

САРДЭЧНЫЯ ТАЙНЫ

Ты ведаеш, Сэрцайка, вытрымаць не магу, мушу падзяліцца з некім і папытацца ў цябе, што сталася з нашай моладдзю.

У маім жыцці так страшна злажылася, што на працягу двух гадоў памёр спачатку зяць, а неўзабаве і мая адзіная дачушка. І засталося мне на выхаванне двое сірат. Спачатку я была іх аддала ў дзіцячы дом: я ж яшчэ працавала, а муж мой даўно выехаў з іншай, дык што, думаю, дзеці гэтыя будуць хадзіць, быццам беспрызорныя... Але вытрымалі яны там паўгода. Пасля, калі я іх наведвала, пачалі прасіцца дахаты. І тады я не вытрымала і забрала дзяцей да сябе. Маё матэрыяльнае становішча, вядома, адразу пагоршылася. Ды й часу ні на што не хапала. Трэба ж было адправіць дзяцей у школу, купіць, зварыць, накарміць іх, памыць і пагладзіць. Хаця тады яшчэ я не была старой жанчынай і нават многія сваталіся да мяне, то я вырашыла, што ні за што не выйду больш замуж і рэшту свайго жыцця прысвячу толькі гэтым нешчаслівым малалеткам.

І так, нее заўважыла я, калі малалеткі сталі дарослымі, а адзін з іх тры месяцы таму назад мне паведаміў, што дзяўчына, з якою ён „ходзіць", у чацвертым месяцы і што ён будзе жаніцца. Чаму ж не, ужо ж дваццаць адзін год мае. Можа жаніцца. Ды вось дзяўчына... Дзяўчыну гэту я, на жаль, ведала з найгоршага боку. Не было такога, з кім бы яна не цягалася, абы яе схацеў. І першае пытанне, якое кальнула мне ў сэрца: ці гэта будзе дзіця майго ўнука?.. Сваімі сумненнямі я падзялілася з унукам. А ён, не гаворачы ні слова, грымнуў дзвярыма і вышаў з хаты. Ад таго часу ён перайшоў жыць у хату бацькоў сваёй дзяўчыны. Там жа застаўся жыць і пасля шлюбу. Шумнае вяселле, якое выправілі бацькі гэтай дзяўчыны, абмінула мяне. Ніхто не сказаў мне ні дзякуй, ні да пабачэння. Дык няўжо такая мела быць адплата за маю самаахвярнасць? Няўжо сённяшняя моладзь канчаткова страціла сумленне і можа раніць да такой ступені людзей, якія аддалі ім сэрца? Найбольш усё гэта трагічнае, што ўнук мой жыве ў нашым жа мястэчку. Я яго часта бачу здалёк, а ён на мяне глядзіць, як на паветра...

Валя

Бабка Валя! Можна зразумець тваю крыўду. Яе зразумее кожны, хаця і ты, можа, занадта паспяшалася з ацэнкай той дзяўчыны, блізкай уже унуку. Ты аддала ўсё сваё сэрца бедным сіроткам і тым больш спадзявалася нейкай падзякі і ўшанавання. А твой унук недаацаніў гэтага. Са свайго боку, хачу цябе толькі запэўніць, што не ўся моладзь такая бескрытычная і жорсткая. Напэўна і ў жыцці твайго ўнука будзе момант, калі ён апамятаецца і зразумее, што бацькі і бабулі сваім дзецям не ворагі. І тады прыдзе ён пакаяцца. Але гэта будзе толькі тады, калі ён пераканаецца на ўласныя вочы, што яго бабуля мела рацыю. А пакуль што, закаханы па вушы, ён абразіўся на цябе за кепскія словы пра яго выбранку і паспяшаўся данесці ёй, як то бабуля кепска пра яе гаворыць. Адсюль вось і вяселле абмінула цябе, хаця ў ніякіх этычных нормах гэтага змясціць нельга.

А мо, бабулька, перамелецца — мука будзе?..

Сэрцайка

ПАСЛУГІ

Паслугі ў значнай меры выражаюць аб эфектыўнасці гаспадарання, аб узроўні і якасці жыцця грамадства. Ім адкрыта цяпер зялёнае святло, паколькі стварающа прыхільныя ўмовы для развіцця рамяства.

На Дуброўшчыне рамесныя паслугі шпарчэй сталі развівацца пачынаючы з 1982 года. Паводле плана іх павелічэння, у гадах 1981-85 павінна было распачаць сваю дзейнасць 17 новых рамесных пунктаў. Палепшаныя ўмовы прывялі да таго, што ў паслугах стала працаваць больш за 70 рамеснікаў.

У пачатку бягучага года ў Дуброве і гміне паслугова-рамесных пунктаў было 142; з іх 23 — дзяржаўныя і 119 — прыватныя, падлеглыя Цэху розных рамёстваў у Саколцы. Паслугі ў 42 спецыяльнасцях выконваюць гэтыя пункты, у тым ліку паспяхова працуе 6 кравецкіх пунктаў.

У адным з іх, пры вуліцы імя 22 ліпеня ў Дуброве, арганізаваў кравецкую майстэрню Іван Гелажын. Жыве ён у Востраве, а на працу ў Дуброву ездзіць сваім „вартбургам". Кравецтву вучыўся ён на працягу 3-х год у прыватнага краўца Генрыка Врублеўскага. У студзені 1982 года ў Беластоку здаў ён экзаменам і стаў самастойным рамеснікам. Памагаў аднячасова бацькам на гаспадарцы.

У Востраве ёсць гуртох БГКТ. Некалькі месяцаў таму назад у яго рады ўступіла 14 новых членаў. На чарговым сходзе БГКТоўцы вырашылі выбраць новым старшынёй гуртка І. Гелажына.

Новы старшыня, праўда, яшчэ не мае вялікага вопыту ў працы на беларускай ніве, але затое ў яго многа жадання разгортваць беларускую дзейнасць. Утрымоўвае ён цесную сувязь з праўленнем Дуброўскага аддзе-

(Працяг на стар. 11)

СОННІК

88

Плябанія — спакойнае жыццё.

Плямы на вопратцы — сум, турботы.

Плясці — нявернасць; сплятаць валасы — нявернасць.

Пляц пад пабудову — спадчына; на спаборніцтвы, гонкі — страты ў маёмасці.

Плячо — няшчасце; валасатае — выйгрыш у латарэі; пераламленае — пакуты, прыкрасці; страціць яго — пяроймеш штосьці каштоўнае.

Поезд — схільнасць да марнатраўства; скоры — хуткае здзяйсненне зычанняў.

Покаўкі, бутоны кветак — твае пажаданні здзейсняцца.

Поле — клапатлівы даход; капаць або араць яго — работэ прынясе добрыя вынікі; спустошанае — голад; прыгожае — добрыя заробкі.

Помнік — засмучанні; уласны — гонар, пашана.

Помста — шмат непрыемнасцей.

Попел — жалоба; збіраць яго — нечаканае ўзбагачэнне, вынаходства; парахавы склад — блізкая небяспека.

Порт — шчаслівае сямейнае жыццё; уваходзіць у яго — шчаслівая старасць.

Поршань (тлок) у машыне — цяжкая работа.

Посах (епіскапа) — памірышся з непрыяцелямі.

Посуд — бляшаны — ашчаджай; гліняны — дзякуючы асцярожнасці пазбяжыш затрат; з фарфору (парцэляны) — уяўны, зманлівы дабрабыт; многа — сямейная сварка; пабіць — не ажэнішся (не выйдзеш замуж), не будзе ў цябе прыяцеляў; сталовы — шчаслівае палажэнне; сярэбраны — дастатак; на ваду — сваркі і неспакой; пусты — нястачы; поўны — дабрабыт.

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Беларуская казка

Працяг. Пач. у папяр. нумары

Мінуў цэлы год, а ні братоў, ні птаха і слыхам не чуваць.

Бядуе бацька, а Іван стружа лучынкі ў запечку ды мармыча сабе пад нос:

— Трэба, мусіць, мне самому ў дарогу выбірацца.

Падумаў бацька: „Што ж, прапалі разумныя сыны, няхай і гэты, дурны, прападае". І не стаў яму пярэчыць.

Нічога не ўзяў Іван з сабою: ні грошай, ні хлеба. Толькі ўзяў трэццяе пяро, кій у рукі і ножык-сцізорык, той, якім лучынкі стругаў. І пайшоў пехатою залатога птаха шукаць.

Ідзе ён, ідзе, а ўжо і вечарэць пачынае. Чуе ён воўчы голас недалёка.

Пайшоў на той голас. Бачыць — сядзіць у глыбокай яме старая ваўчыха.

— Ты чаго тут выеш? — пытаецца Іван у ваўчыхі.

— Ды вось бяда якая, — адказвае ваўчыха, — бегла на паляванне, а трапіла ў яму... Паможы мне, добры чалавек, выбрацца адсюль. Я табе, чым хочаш, адплачу.

Іван кажа:

— Ты, старая ваўчыха, усюды гойсаеш, усюды бываеш: ці не скажаш мне, дзе жыве залаты птах? Калі скажаш, то вызвалю цябе з ямы.

— І скажу табе і нават завяду да яго, — просіцца ваўчыха.

— А не падманеш?

— Не.

— Ну, то глядзі!

Прынёс Іван дзве жардзіны сукаватыя, апусціў у яму. Выскачыла ваўчыха па жэрдках наверх і кажа Івану:

— Дзякую за ратунак. А цяпер сядай на мяне, я цябе хутчэй завязу туды, чым ты сам дойдзеш.

Сеў Іван на ваўчыху, тая і паджгала, не разбіраючы дарогі: па палях, па лясах, па балотных кустах. Іван толькі за вушы трымаецца, каб не скінуцца.

Прымчалася ваўчыха да мора. Спынілася і кажа:

— Пасядзі тут крыху, а я пабягу дзе гуску падшукаю. Трэба табе добра падсілкавацца, каб дужы быў, бо вялікая работа цябе чакае.

Сеў Іван на беразе мора, пачаў на хвалі глядзець. Шумяць яны, гайдаюцца. Цікава! Глядзеў, глядзеў ды і заснуў. Ці доўга ён спаў, ці коратка, аж прыбягае ваўчыха з гускаю. Пабудзіла яго. Наклалі яны агню, спяклі гуску. Наеўся Іван.

— Вось добра, — кажа, — і выспаўся і паабедаў. Цяпер ніякая дарога мне не страшная.

— А зараз, — кажа ваўчыха, — сядай зноў на мяне. Паплывём за мора.

Пераплылі мора. Бачыць Іван — стаіць на беразе мора залаты палац.

Ваўчыха кажа:

— Ідзі ў гэты палац. Толькі паціхеньку, памалюсеньку, каб нідзе і не шархнуў, бо гэта зачараваны палац: усё ў ім спіць. Але калі ты неасцярожна дакранешся да чаго, то ўсё абудзіцца, і тады жывым табе адтуль не выбрацца. Як увойдзеш у браму, убачыш там двух сабак. Яны на жалезных ланцугах да слупоў прыкуты. Глядзі ж не пабудзі іх, бо як забрэшуць яны, то ўвесь палац на ногі ўзнімуць. Мінеш гэтак браму, увойдзеш у першы пакой. Там вісіць меч бразгучы. Ён залаты, дарагімі каменямі аздоблены. Але ты яго не чапай, бо ён пачне бразгаць і ўсіх пабудзіць. Увойдзеш у другі пакой, там вісіць гадзіннік плявучы, і яго не чапай, а ідзі проста ў трэці пакой: у ім убачыш залатую клетку, а ў той клетцы і сядзіць залаты птах. Вымі яго асцярожна з клеткі і сам ціцком варочайся да мяне.

Працяг у наст. нумары

Пятро Прыходзька

ЮНЫМ СЯБРАМ

Ва ўсіх у нас —
Старых і маладых —
Ёсць самы шчасны дзень —
Дзень нараджэння.
Рабіце ж так
З юнацкіх дзён сваіх,
Усё жыццё каб
Стала вам натхненнем.

Вучыцеся і жыць, і працаваць,
Любіць свой край,
Яго красу — прыроду,
Яму з маленства сэрцы
аддаваць,
Яго любоў
Лічыць за ўзнагароду.
Бярыце прыклад са сваіх
бацькоў,
Што здабывалі ў бітвах
перамогу.
Не забывайце
Родных шум бароў
І сцежкі да бацькоўскага парогу.

Калі зіма разгорне свой сувой
Ці росы ў лузе зноў
засерабрацца, —
Дзяліце радасць, сонечны
настрой
У дружбе шчырай, у любві
і ў працы.

Дзе б ты ні жыў —
У горадзе, ў сяле, —
Зямлі бацькоўскай
Адчувай дыханне,
Гуляй па ёй, хадзі па ёй, але
Былінкі не аддай на пакаранне.

У вас ва ўсіх
І гарт, і спрытнасць ёсць,
З'яднаныя вы не адзіным
хлебам.
Дык хай квітнее
Ваша маладосць,
Як сіняя вясна
Пад мірным небам!

Я ЛЮБЛЮ САВУ, А ВЫ?

Калі я быў маленькім хлопчыкам, вельмі любіў звяроў і птушак — як дзікіх, так і гаспадарскіх. Гэтая любоў засталася ва мне і да сёння. Мне сумна, што цяпер людзі дарослыя і дзеці ўсё больш і больш аддаляюцца ад прыроды. Вялікая частка бачыць яе часта толькі ў кіно або па тэлевізары і могуць толькі падумаць, што дзесьці там жыве зялёны, лясны ці польны гук прыроды. Бедныя людзі, бедныя дзеці!

А вы, нашы беларускія дзеці, каго любіце ў прыродзе? Якога звяра, якую птушку?

Я, напрыклад, люблю ўсіх соў. Але знаю, што ёсць людзі, якія соў баяцца, лічаць, што іх голас прыносіць трывогу. Ёсць такія, што не любяць змяеў, а другія бяруць іх і хаваюць за пазуху.

Памятаю са школьных гадоў — у кожнага з нас былі свае сімпатычныя звяры, самыя добрыя, самыя любімыя: коцік, сабака, конь, карова, авечка, ваўчык...

А якія ў вас любімыя звяры? Напішыце „Зорцы".

А. Гаўрылюк

Алесь Пальчэўскі

Праз агародчыкі між кустоў бэзу і чаромхі пракладвалі газапровод у новыя дамы.

Экскаватар угрызаўся ў грунт, набіраў поўны коўш і асцярожна адносіў у бок ад канавы. Там разяўляў пашчу і са скрогатам высыпаў яго. Нават страсянецца часам, быццам штосьці не даспадобы трапіла на зубы.

Дзесятак хлопчыкаў сталі побач, назіралі за работай і спрачаліся, колькі чалавек трэба на гэту работу, што робіць адна машына. Хто казаў дзесяць, хто — пятнаццаць, а Гена, старэйшы між іх, стаяў на гэтым, што дваццаць.

І раптам вясёлы гоман сціх: з жалезнай пашчы на зямлю паляцела нешта шэрае, адно за адным.

— Бомбы! — крыкнуў хтосьці з дзяцей, і ў момант нікога з іх не засталося каля экскаватара.

Адна з тых „бомб" тут жа заварушылася, атрэсла з сябе пясок і павяла пысачкай у бакі.

— Гэта вожыкі! — гукнуў зверху праз акенца кабіны машыніст.

Дзеці пачулі знаёмы голас і з

(Працяг на стар. 10)

РАНАК

На ганак, у хату
Са стукам вядзерца
Падымаецца ранак —
Бадзёры, смяецца!
Я выйду на ганак,
І жмені — да сонейка:
— Насып мне праменняў,
Поўненька, поўненька!

Сяргей Чыгрын
Слонім, БССР

Дзяўчынкі-гарцэркі з калектыву „Вясёлыя поткі" Валянціны Мароз з Бельска (школа нумар 2).

БЕЛАРУСКІЯ МУЗЫЧНЫЯ ІНСТРУМЕНТЫ

У якасці матэрыялу для жалейкі выкарыстоўваюцца гусінае пяро ці чарот (для пішчыка), а для раструба — бяроста, рог ці дрэва.

Гэта ўлюбёны інструмент пастухоў. Раней ігру на жалейцы можна было пачуць амаль што ў кожнай вёсцы.

(Працяг са стар. 9)

НЕСПАКОЙНЫ ГОСЦЬ

крыкам кінуліся назад. Вожык не сполохаўся людскіх галасоў, ён хуценька падбег да вожычыхі і тыцнуўся ў яе пысачку.

Упэўніўшыся, што сяброўка нежывая, вожык трушком падаўся да кустоў хавацца. Дзеці перагарадзілі яму дарогу. Тады вожык скруціўся ў клубок і сціснуўся. Хлопчыкі акружылі яго і далі знак адзін аднаму маўчаць.

Вожык паляжаў трошкі і пачаў выпростваца, але як убачыў навокал дзяцей, зноў скруціўся ў клубок. Гена, мой сусед, зняў з галавы цюбецейку, кіёчкам угарнуў у яе вожыка і памчаў дахаты.

— Мама, глядзі, што я прынёс! — радасна гукнуў ён.

Маці зірнула ў цюбецейку і закрычала:

— Навошта табе калючка гэта?

— Мамачка, нам казалі ў школе, што вожыкі добра ловяць мышэй.

— А дзе тыя ў нас мышы? Ты бачыў іх калі? Гэта ж не ранейшая кватэра ў драўляным доме?

Гена нічога не адказаў. Ён толькі вачамі прасіў: „Мама, няхай будзе“.

Маці моўчкі выйшла з пярэдняй на кухню, мабыць, успомніла, што на пліце штосьці магло збегчы.

Гена зайшоў у пакой, выпусціў на падлогу вожыка і, каб маці не аднесла яго назад у кусты, увесь дзень прабыў дома. Сябры самі прыходзілі да яго пагуляць.

Назаўтра раненька Гена пазваніў мне. Я адчыніў дзверы. Ён стаяў заплаканы.

— Што сталася, Гена? Заходзь у пакой, расказвай, — запрасіў я.

— Дзядзечка, вазьміце майго вожыка. Мама кажа: непатрэбен ёй такі неспакойны госць. Ён усю ноч не даваў спаць. А куды я дзену? Экскаватар разбурыў яго гняздо і вожычыху забіў. Ён цяпер адзін астаўся.

І столькі жалю было ў хлапчуковым голасе, што я адразу ж пайшоў да Гены і забраў звярка.

Перанесены на новую кватэру, вожык не разгубіўся, абабег яе, агледзеў і зашыўся ў куток пад шафу. Там і праспаў увесь дзень.

А ўночы, як толькі я выключыў святло, пачалося: быццам апантаны, забегаў ён з пакоя ў пакой. І кавалачкі хлеба, і мяса ляжалі каля шафы, і малако ў талерцы стаяла — еш толькі, — а ён не знаходзіў спакою. То крэслам забразжыць, то сваімі ножкамі загрукае па падлозе. Ды яшчэ як загрукае! А то проста спыніцца сярод хаты і: „Чуф, чуф, чуф!“ Нібыта кліча каго.

Мой голас ненадоўга суцішваў вожыка. Чаму ён не мог утаймавацца? Ці то прывычка да начнога палявання не давала спакою, а можа, сваю сяброўку шукаў. Не верылася, відаць, беднаму, што не сустрэне яе больш.

Тры ночы вожык не даваў мне спакою. Сціхнецца на некалькі хвілін, быццам на перапынак, дазволіць задрамаць, каб тут жа зноў разбудзіць сваім грукатам.

На чацвёрты дзень я аднёс яго ў батанічны сад. Расшпіліў там гаспадарскую сумку, палажыў на зямлю, а сам прысеў воддаль.

— Вылазь, кажу, дружа, на волю. Тут вунь якое будзе табе раздолле, не тое, што ў тым агародчыку. Ідзі, шукай новую сяброўку. наладжвай новую сям'ю.

Вожык не адразу паверыў свайму шчасцю. Утыкнуўшыся пыскай у зямлю, ён спадылба пагладаў на мяне чорнымі вочкамі і не кратаўся з месца. Нарэшце асцярожна ступіў пару крокаў па зялёнай траве. Але не кінуўся наўцёкі, а нейкі час паводзіў яшчэ ў баку галавой і чуфкаў: „Няўжо зноў воля?“ — мусіць, не верылася яму.

Затым, нясмела пагладаючы то на мяне, то на ажыннік, вожык падаўся да кустоў. І чым бліжэй была схованка ад людскога вока, тым жвавейшым станавіўся звярок. За які метр ад куста ён пабег ужо трушком.

Наперадзе яго сапраўды чакала воля.

Спатканне з планетай

Прыадкрылася тайна, якая стагоддзямі акружала Венеру. Умовы ля паверхні планеты: тэмпература каля 500° Цельсія, ціск амаль 100 атмасфер, атмасфера пераважна складаецца з вуглякіслага газу, вадзяной пары вельмі мала.

Прывычныя для нас кліматычныя ўмовы існуюць на Венеры толькі на вышыні 50-55 кіламетраў. Суткі на Венеры цягнуцца 117 зямных і дуюць там моцныя ветры. Ніжэй за 50 кіламетраў пранікае толькі 15 працэнтаў энергіі, якая паступае ад Сонца, а да паверхні даходзіць толькі каля аднаго працэнта. Вуглякіслага газу на Венеры прыкладна столькі ж, колькі на Зямлі. Толькі ў нас практычна ўся вуглекіслата звязана ў асадкавых пародах, а там перайшла ў атмасферу.

Значна цяжэй адказаць на пытанне, куды знікла вада. У атмасферы яе мала — прыблізна адна тысячная ў параўнанні з агульным утрыманнем вады на Зямлі. На паверхні вадкай вады няма, таму што тэмпература там прыкладна на 150 градусаў вышэй за тэмпературу кандэнсацыі вадзяной пары пры ціску каля 100 атмасфер.

Гародніна па-беларуску

Ніна Галіноўская

Прыйдзіце ў наш вясковы
агарод —
Гарбуз імкнецца на высокі плот,
Сядзяць на градцы важна
буракі,
Выглядваюць з-пад лісця
агуркі.
Карункі-косы **морква** распляла,
Фасоль прыгожа гэтак зацвіла.
А **бручка з рэдзькай** шэпчуцца
увесь час:
„Цікава ведаць, хто ж
таўсцейшы з нас?“
Сцяной стаіць зялёна-сіні **боб**.
Прыемным пахам дыхае
укроп.
Гарох вусаты сцелецца на дол.
Салату клікні — пабяжыць
на стол.
Капуста дбайна росціць качаны:
„Хутчэй бы сталі цвёрдыя яны!“
Сябруюць і **цыбуля**, і **часнок**,
А **шчаўе** адышло ад іх убок.
Стаіць **сланечнік**, нібы вартавы,
Сур'ёзны, не паверне галавы.
У бантах яркіх пальмнее **мак**,
Да сонца ў госці просіцца,
дзівак.
А **памідоры**, нібы ліхтары,
Вісяць па аднаму, па два,
па тры.
Клубніка ажно просіцца ў рот.
Багаты магазін — наш агарод! (

Заданне: выпішыце словы напісаныя тлустым друкам. Што яны называюць? Запомніце беларускія назвы гародніны.

Ці гэтыя назвы розніцца ад тых, якія выступаюць у вашай мясцовасці?

Вясёлы куточак

— Мама, хто з нас старэйшы: я ці кот? — пытаецца Стасік.
— Вядома, ты!
— А чаму ён вусаты, а я — не?

*

Дзяўчынка напісала пісьмо сяброўцы:

„Дарагая Аня! Прабач, што я забыла пра твой дзень нараджэння. Будзе справядліва, калі ты не ўспомніш пра мой, які будзе ў наступную сераду“.

*

Вучні рашылі задачу. У канцы ўрока настаўнік спытаў:

— Якога варэння купілі больш: абрыкосавага ці клубнічнага?

Сярожа адказаў:

— Клубнічнага купілі больш, таму што яно смачнейшае.

Пішуць школьнікі

ДОБРЫ ДЗЕНЬ!

Піша вам беларуская дзяўчынка. Мне вельмі хочацца пазнаёміцца і перапісвацца з сябрамі з Польскай Народнай Рэспублікі.

Мая сястра была ў піянерскім лагеры „Зубраня“. Яна дала мне адрас вашай рэдакцыі.

І я цяпер у сёмым класе. Перайшла з шостага класа з усімі пяцёркамі, толькі адна чацвёрка была. Я вывучаю ў школе і нямецкую мову і перапісваюся з дзяўчынкай з ГДР, маёй аднагодкай. Мой адрас: БССР, Брэсцкая вобл., Маларыцкі р-н. п/о і в. Хаціслаў, вул. В. І. Леніна, д. 1, кв. 8, Дзенісюк Ірына.

Пазнаёмімся

БССР, 220001, г. Мінск-1, вул. Маскоўская, 8, кв. 8. Жэня Хацкевіч, 6 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. К. Лібкнехта, 67, кв. 31. Наташа Разцова, 6 клас.

Зробім самі

ВЫСОКА Ў НЕБА
(Толькі для хлопцаў)

Паветраны змей (лятавец) прыдумалі найперш у Кітаі, некалькі тысяч год назад. Якіх толькі змеяў — лятацаў людзі не рабілі з тых пор!

Давайце і мы зробім свой лятавец. Для гэтага трэба мець тонкае густое палатно, напрыклад, нейлон ці шоўк.

На рысунку выкрайка. Змей прадстаўляе сабой крыло, у якое дзьмухае вецер.

Калі будзеце выкройваць змея, не забудзьце прыкроіць на швы 2 см. і выкраіць кавалачкі матэрыялу патрэбныя да замацавання швоў. Швы сшыйце на машыне. Вуглы замацуйце нашыўкамі, прымацуйце да іх моцныя нейлонавыя ніткі, сцягніце ніткі ўнізе ў вузел і прывяжыце да пластыковага кола. Да кола прывяжыце моцную доўгую нітку або льняную вяроўку.

Цяпер запускайце змея. Рабіце гэта з другім хлопцам. Станьце так, каб вецер дзьмуў вам у плечы і адпусціце вяроўку на тры-чатыры метры. Другі хлопец хай расправіць палатнішча, каб вуглы-кішэні крыла напоўніліся паветрам. Калі ўжо так будзе, смела пускайце змея ў палёт.

Увага, ад даўжыні нейлонавых нітак залежыць пад'ёмная сіла змея.

Жадаю вам паляцець высока-высока ў неба!

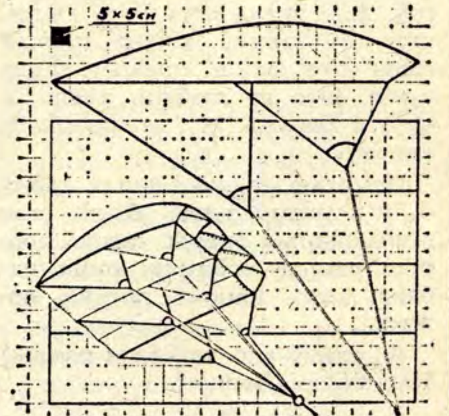

Адрас рэдакцыі: „Зорка“ 15-950 Białystok ul. Wesołowskiego 1

Piątek 4 IX — 9.00 Wokół nas, kl. I. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 „Parasol dla nowożeńców" — film prod. radz. 11.35 Magazyn Domatora. 12.00 Geogr. kl. VII. 12.50 J. pol. kl. IV lic. 15.30 W szkole i w domu 15.50 Nurt. 16.20 Pr. dnia i DT 16.25 Dla młodych widzów: „Opowieści z naszej polanki". 16.50 Dla dzieci: Okienko Pankracego. 17.15 Teleexpress. 17.30 Studio Sport — Relacja z M.Ś w lekkiej atletyce. 18.50 Dobranoc. 19.00 Monitor Rządowy. 19.30 Dziennik. 20.00 „Parasol dla nowożeńców" — film prod. radz 21.25 Żniwa 87. 21.35 Studio, Sport. 22.05 Recital Doroty Stalińskiej. 22.40 DT. 23.05 „Dekada zniszczenia" (3) „Na zgliszczach lasu" — serial ang.

Sobota 5 IX — 8.25 Pr. dnia. 8.30 Tydzień na działce. 9.00 Drops — mag dla dzieci i młodz. 10.30 DT. 10.40 Azymut — wojsk mag. publ. 11.10 Bariery. 11.40 Klub Hodowców Zwierząt. 12.10 Studio Sport. 13.20 Stare, nowe, najnowsze. 14.00 Studio Sport — Relacja z trasy M.Ś. w kolarstwie szosowym. 14.30 Tel. Koncert Życzeń dla honor. krwiodawców. 15.00 Antologia dramatu powszechnego: G. Dżagarow — „Ta nasza mała ziemia". 16.20 Studio Sport — Relacja z trasy M.Ś. w kolarstwie szosowym, sprawozd z M.Ś. w lekkiej atletyce. 16.50 Los. D Lotka. 17.00 Teleexpress. 17.15 Studio Sport — Zakończenie relacji z M.Ś. w kolarstwie szosowym, sprawozdanie z M.Ś. w l.a. 18.50 Dobranoc. 19.00 Z kamerą wśród zwierząt. 19.20 W kinie Maxa Lindera. 19.30 Dziennik. 20.00 „Gwiazda północy" — film prod. franc. 22.00 Czas. 22.30 Siedem dni na świecie. 22.40 Studio Sport. 23.15 DT. 23.25 Kino Nocne: „Skok w ciemności" — film prod. austral.

Niedziela 6 IX — 7.20 Pr. dnia. 7.25 Wszechnica rodziny wiejskiej. 7.50 Po gospodarsku. 8.20 Tydzień. 9.00 Teleranek oraz „Silas" (1) — film przyg. prod. RFN 10.30 DT. 10.35 Studio Sport. 11.00 Siedem Anten. 11.45 Studio Sport. 12.40 Kraj za miastem. 13.10 Tel. Koncert Życzeń. 13.55 Teatr dla dzieci: M. Treliński, B. Pawica — „Dziwna i pouczająca historia, która zdarzyła się naprawdę Tomciowi, Paluszkiem zwanemu". 14.45 Studio Sport — relacja z M.Ś. na żużlu oraz zakończenie M.E. w WKKW. 15.35 „W rytmie disco" (6) — serial braz. 17.00 Teleexpress. 17.15 Studio Sport. 18.20 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.25 CSO — kuchnia jarska. 19.30 Dziennik. 20.00 „Żony Hollywoodu" — serial obycz.-sensac. prod. USA. 20.50 Pegaz. 21.30 Loża. 21.40 Sportowa Niedziela. 22.35 Klub Międzynarodowy 23.05 DT.

Poniedziałek 7 IX — 15.50 Nurt. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Dla dzieci: Zwierzyniec. 16.55 „Zwierzaki, zwierzaki" odc. „Delfin" — serial USA. 17.15 Teleexpress 17.30 „Tajemnice Morza Czerwonego" odc. 1 — „Wyjazd" — serial franc.-RFN. 18.30 Laboratorium. 18.50 Dobranoc. 19.00 Echa stadionów. 19.30 Dziennik. 20.00 Teatr Tel.: J. Zajdel — „Paradyzja". 21.35 Żniwa 87. 21.45 Okrągły stół — publ. ekonom. 22.15 „Mity" — film balet. 22.40 DT.

Wtorek 8 IX — 8.10 Fizyka, kl. VI. 9.00 Hist. kl. IV. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT 10.10 „Pod wiatr" (10) serial austral. 12.00 Geogr. kl. VI. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Krąg. 16.50 Wyprawy prof. Ciekawskiego. 17.15 Teleexpress. 17.30 Człowiek dla człowieka. 17.40 Gazeta rolnicza. 17.55 „Gdy kwitną jaśminy". 18.25 Klinika zdrowego człowieka. 18.50 Dobranoc. 19.00 Przypadek z przyszłości — „Pieniądze przed sądem". 19.30 Dziennik. 20.00 „Pod wiatr" (10) — serial austral. 20.50 Konferencja prasowa rzecznika rządu. 21.05 „Pomnik dla księcia" — tel. film dok. 21.55 Tel Informator Wydawniczy. 22.15 Studio Sport — M.Ś. w podnoszeniu ciężarów. 22.40 DT.

Sroda 9 IX — 8.10 Religioznawstwo i jego problemy, kl. I—IV lic. 9.00 Mat. kl. I. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 „Kim jest człowiek" — film fab. prod. pol. 12.00 Biol z higieną. kl. VIIIż 12.50 Muzyka powstaje, kl. I—IV lic. 15.40 Nurt. 16.10 Pr. dnia i DT. 16.15 Los. Ex. i Super Lotka. 16.25 Tik-Tak. 17.15 Teleexpress. 17.30 Rzemieślnicy. 17.50 Morze wokół nas. 18.20 Tygodnik Historyczny. 18.50 Dobranoc. 19.00 Poczta obywatelska, cz. 1. 19.30 Dziennik. 20.00 „Kim jest człowiek" — film pol. 21.45 Żniwa 87. 21.55 Poczta obywatelska, cz. 2. 22.25 Studio Sport. 22.40 DT.

Czwartek 10 IX — 8.10 Biol. kl. VI. 9.00 Muz. kl. II. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 „Telefon 110". 12.00 J. pol. kl. VII. 15.20 Powtórka przed maturą — J. ang. (2). 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Dla młodych widzów 17.15 Teleexpress. 17.30 Obowiązek pamięci — wojsk. pr. hist. 17.55 Telespotkania. 18.20 Sonda. 18.50 Dobranoc. 19.00 Lex. 19.30 Dziennik. 20.00 „Telefon 110" — film prod. NRD. 21.10 Teraz — tyg. gosp. 21.40 „Świat według Sutora" — tel. film dok. 22.15 Studio Sport 22.40 DT.

Bielsk Podl. Przeznaczenie — pol. 6—7. Critero — USA 8—13.

Czeremcha Głupcy z kosmosu — ang. 9. Cud niebywały — jug. 12—13.

Czyże Trochę nadziei — NRD. Skradziona kolekcja — pol. 9—13.

Hajnówka Dziecinne pytania — pol. 7—9. Tajemnice pani Wong — radz 10—12. Mokry szmal — pol. 13—15.

Michałowo Werdykt — USA 8—9. Klasztor Shaolin — Hong Kong-Chiny 10—13.

Mielnik Pechowiec — fr. 9—11. Powrót Jedi — USA 12—13

Nurzec Recydywiści — węg 9. Znachor — pol. 10—11. Samosąd — bułg. 12—13.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль новы	Стыль стары	Святы, імяніны		Сонца усх.-зах.	Месяц усх.-зах.
нядзеля	**6**	**24**	**Бэаты, Яўгена**	**Арсеня, Георгія**	**5.54-19.13**	**8.17-20.00**
панядзелак	7	25	Мельхіёра, Рэгіны	Варфаламея,Ціта	5.56-19.11	9.40-20.12
аўторак	8	26	*ПД Марыі Сеўнай*	Адрыяна, Наталлі	5.58-19.09	11.06-20.27
серада	9	27	Пятра, Сяргея	Пімена, Воссі	5.59-19.06	12.36-20.47
чацвер	10	28	Лукаша, Мікалая	Майсея, Іова	6.01-19.04	14.06-21.15
пятніца	11	29	Яцка, Прота	*Усячэнне галавы І. Хр.*	6.03-19.02	15.30-21.58
субота	12	30	Гвідона, Марыі	Аляксандра, Паўла	6.04-18.59	16.38-23.01

ГАДАВІНЫ

175 год таму назад

7.9.1812 г. пачалася Барадзінская бітва, у якой прыняло ўдзел з рускага боку 132 тысячы салдат і афіцэраў, 640 гармат, а з французскага боку — 135 тысяч салдат і афіцэраў, 587 гармат; разам загінула больш за 102 тысячы чалавек.

110 год таму назад

11.9.1877 г. нар. дзеяч польскага і рускага рэвалюцыйнага руху, дзяржаўны і партыйны дзеяч СССР Фелікс Дзяржынскі (пам. 20.7.1926 г.).

80 год таму назад

8.9.1907 г. нар. беларускі спявак Ісідар Балоцін (пам. 7.12.1961 г.), лірычны тэнар, на сцэне з 1924 г., выступаў, між іншым, у операх беларускіх кампазітараў: у ролі Саўкі („У пушчах Палесся" А. Багатырова), Конрада (у „Кветцы шчасця" А. Туранкова), Сёмкі (у „Алесі" Я. Цікоцкага) і інш.

75 год таму назад

10.9.1912 г. нар. беларускі скульптар Якім Курачкін, найбольш вядомыя творы: „Абаронцы Брэсцкай крэпасці" (1951), „Да апошняга дыхання" (1961), „Поўдзень" (1965), „Юнацтва" (1973), „На родных прасторах" (1983) і інш.

65 год таму назад

8.9.1922 г. нар. беларускі жывапісец Альгерд Малішэўскі, сярод твораў: „Мы вернемся" (1965), „Пасляваенны год" (1967), „Міншчына" (1959), „Вясна" (1962), „Нарач. Цішыня" (1976) і інш.

ПРАЗ ТЫДЗЕНЬ У „НІВЕ"

Гайнаўскі гігант ● Едуць у Белавежу экскурсіі ● Віктар Рудчык у Калесніка ● Алесь Баркі аб крывадушнасці ● Сустрэча ў Аўгустове ● Адгалоскі ● Погляды ● Каротка радасць Мікалая Пучко ● Шляхам гадоў ● Лёнік у Нью-Йорку ● Беластоцкія студэнты на беларускай сцэне ● Рэлігійныя песні ● Сардэчныя тайны ● „Зорка" ● Што-дзе-калі ● Гумар

РАСКЛАД РУХУ ПАЯЗДОЎ З САКОЛКІ

Прыезд	Мясцовасць	Ад'езд
0.11, 3.00, 4.47, 5.47с, 6.54, 9.23, 9.54с, 14.08, 15.20, 16.29, 18.21, 21.25	**Беласток**	0.23, 4.51, 5.51, 6.38, 10.27, 12.44, 15.25, 17.13, 18.24, 19.47, 20.09с, 22.00
4.50, 5.50, 6.36, 7.43, 10.26, 11.53, 15.24, 17,56, 19.46, 21.37	**Кузніца-Беластоцкая**	0.13, 4.55, 6.55, 8.00, 9.29, 14.20, 15.27, 16.30, 18.22, 22.42
3.00	**Лодзь Фабр.**	0.23
0.05, 6.14, 11.56, 16,45с, 17.47, 20.42с, 21.30	**Сувалкі**	3.35, 6.20с, 7.10, 11.00с, 14.10, 18.40, 21.45
3.00, 5.47с, 9.54с, 14.08	**Варшава Заходняя**	0.23, 12.44, 17.13с, 21.09с
5.47с	**Глівіцы — Кракаў**	21.09с

с — скоры

(Працяг са стар. 8)

ПАСЛУГІ

ла БГКТ, часта звяртаецца за парадамі да старшыні аддзела Аркадзя Сулімы і паспяхова актывізуе свой гурток БГКТ.

М. Хмялеўскі

СТРАШНА!

У Гайнаўцы ёсць вуліца Мала. Яна вядзе з Варшаўскае ў раён Мазуры. Яна кароткая, але цалкам цёмная і ўначы страшна тут прайсці, а ходзяць жа людзі пяці блокаў. Просім улады, хаця дзве лямпачкі, бо надта ж цёмна ды страшна...

Асот

НАШ КЛУБ

У вёсцы Плёскі паставілі людзі новы будынак. Ён вялікі, з белай цэглы. Будынак падзялілі на дзве часткі: у адной памясцілася пажарная каманда, а ў другой зрабілі клуб.

У клубе ад таго часу адбываюцца розныя вясковыя імпрэзы. Збіраюцца старыя і маладыя. Старыя іграюць тут у карты, глядзяць тэлевізар. Малыя гуляюць у шашкі і ў тэніс. У клубе адбываюцца вясковыя сходы.

Клубам кіруе Яўгенія Ваўранюк. Яна сочыць за парадкам, робіць розныя насценгазеты, выстаўкі, арганізуе сустрэчы. Зойдзеш у наш клуб — многа цікавага ўбачыш і пачуеш.

Валянціна Дзенісюк

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5018-24325-151-6787.

Спісак чарговых ахвяравальнікаў:

843. Спулдзельня сельскагаспадарчых гурткоў у Орлі — 10.000 зл.
844. Спулдзельчы банк у Нараўцы — 3.000 зл.
845. Марыя Ганко — Канада — 10.000 зл.
846. Надзея і Юры Тарасюк — Гайнаўка — 1.000 зл.

Дзякуем.

Паведамляем таксама, што цэнтры збірання экспанатаў для музея знаходзяцца ў наступных месцах:

у Пачатковай школе ў Рыбаках гміна Міхалова.
у будынку былога ПЗГС у Гайнаўцы
у клубе БГКТ у Бельску вуліца Міцкевіча 50/54.
у клубе БГКТ у Гайнаўцы, вуліца Вызвалення 6.
у Гмінным камітэце ПАРП у Мілейчыцах,
у Саколцы, вуліца Варынскага 1
у ГП БГКТ у Беластоку вуліца Варшаўская 11.

Чакаем экспанатаў або інфармацыі аб месцы іх знаходжання.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego. 17-200 Hajnówka, ul Wyzwolenia 6 Тэлефон 28-89.

Ніва

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Вера Валкавыцкая, Георгій Валкавыцкі (галоўны рэдактар), Мікалай Гайдук (намеснік галоўнага рэдактара), Валянціна Жэшка (карэктар), Міраслава Лукша, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Пятрук (мастак), Віктар Рудчык, Марыя Федарук (машыністка), Міхал Хмялеўскі, Яніна Чэрнякевіч, Ада Чэчуга (сакратар рэдакцыі), Сакрат Яновіч (тэхнічны рэдактар).

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca: Białostockie Wydawnictwo Prasowe. 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart. 104 zł; półr. 208 zł; rocznej 416 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:
1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy
— instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach, w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach
— instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli;
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów:
— osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli;
— osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych, właściwych dla miejsca zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują, używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch", Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.
Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
— do dnia 10 listopada na I kwartał, półrocze roku następnego, oraz cały rok następny
— do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bież.

Zam. 1324/87 r. Nakład 5.400 egz. W-3

Без песні — хоць трэсні!

СВЯТЛО ТВАІХ ВАЧЭЙ

Словы І. Скурко
Муз. У. Будніка
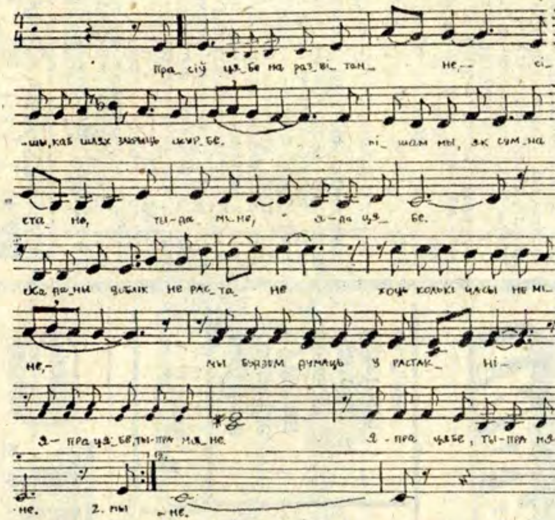
Прасіў цябе на развітанне, —
Пішы, каб шлях закрыць журбе.
І пішам мы, як сумна стане,
Ты — да мяне, я — да цябе.

Жаданы воблік не растане,
Хоць колькі часу не міне, —
Мы будзем думаць у расстанні —
Я — пра цябе, ты — пра мяне.
Я — пра цябе, ты — пра мяне.

Мы не забудзем той хвіліны,
Калі сказалі мы сабе:
Адна, адзіная... адзіны
Ты у мяне, я у цябе.

Святло тваіх вачэй мне свеціць, —
Яно — другое сонца мне!
І мы жывём з табой на свеце,
Я — для цябе, ты — для мяне,
Я — для цябе, ты — для мяне.

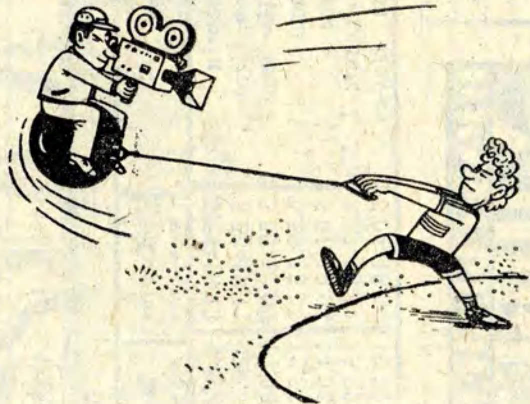

Без слоў.

НІЎКА

ДЫЛЕМА

Адзін юнак вырашыў стаць акцёрам.

— Ты? На сцэну? — здзівіўся бацька. — А як даведаюцца суседзі?

— Дык можна змяніць прозвішча, — адказаў хлопец.

— А калі ты станеш слаўным, як даведаюцца суседзі?

ПЫТАННЕ

— Не трэба, бабуля, жартаваць са здароўем. Беражыцеся халоднай вады, больш адпачывайце.

— Як жа мне берагчыся, доктар, калі не даеце лекарскага звальнення.

— Не разумею! Навошта яно вам? Вы ж, пэўна, ужо на пенсіі.

— А як жа мне паверыць нявестка, што я хворая?

— Абрыдла, увесь водпуск дождж.

ДАКЛАДНЫ

Гадзіннікавы майстар гаворыць кліенту:

— Гэты гадзіннік трэба заводзіць два разы на дзень.

— Перад ядою ці пасля?

ГУЗ

— Чаму ў цябе такі гуз на лбе?

— Ад насмарку.

— Не разумею...

— А што ж тут разумець — чхнуў каля слупа.

ЗДЗІВІЎ

Вадзіцель падвозіў дзядулю ў горад.

— Ці змог бы ты ехаць за рулём, калі б выпіў чарку? — спытаў дзядуля.

— Змог бы, — адказаў той.

— А калі б дзве?

— Змог бы.

Трохі памаўчаўшы, дзядуля зноў спытаў:

— А калі б тры чаркі выпіў?

— Чаго ты прыстаў, стары? — разлаваўся вадзіцель. — Бачыш жа — еду!

Знаў сабе цану — яму прышылі ярлык.

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

Малпа сядзела на беразе ракі і сканцэнтравана паласкала ў вадзе бананавую лупіну. Праплываючы кракадзіл доўга глядзеў на яе і ўрэшце спытаў:

— Скажы, што гэта ты робіш? Ніяк сцяміць не магу.

— Дай долар, тады скажу.

— Добра, на, скажы толькі.

Малпа спрытна схавала долар і сказала:

— Бачыш, палашчу бананавую лупіну.

— І ўсё?

— І ўсё.

— Ну і дурная ж ты!

— Можа, і дурная, а без трыццаці долараў ні разу не адыходзіла.

*

Артыст, якому няма чым плаціць за кватэру, пераконваў гаспадара:

— Праз дваццаць год прахожыя будуць паказваць на ваш дом і казаць: „Тут жыў Даўбер!"

— Калі вы не спláціце доўг, прахожыя будуць казаць гэта ўжо заўтра!

Баечка

БУСЕЛ І ПІТОН

Ускліпнуў Бусел,
Убачыўшы Пітона:
— Вось дык здабыча,
Мабыць, аж з паўтоны.

А Пітон на дрэве
Слухаў Буслаў спеў,
Потым разлаваўся,
Узяў яго і з'еў.

Генрых Кутас

З „Весніка Задрыпоніі"

РАЙ У БУДАНЕ

— З табою, мілая, мне ніякіх палацаў не трэба, — заявіў сваёй знаёмай гр. Казановіч і наадрэз адмовіўся ісці рэгістравацца з ёю ў Палац шлюбаў.

ПАРАДА

Каб вам не хацелася есці часцей — ешце часцей.

З суседскага агародчыка.

ВАРУХНІ ГАЛАВОЮ

Што і казаць, ва ўсіх свае звычкі. Вось, напрыклад, шэсць коз — самыя звычайныя, пасуцца сабе ў пяньку. А сёмая, каза Дзераза, на сонцы. Менавіта яе цень аказаўся на левым верхнім вутлу малюнка. Думаем, што на гэтым цяні вам і ўдасца адшукаць свавольніцу.

Курёзы

ГЕРАНТАЛОГІЯ ДЛЯ БАРАНОЎ

Руплівы англійскі фермер Дэйв Браўн з Эрфарда не мог без суму глядзець, як баранаў на яго ферме спатыкае звычайна баранаў лёс: у акрэсленым узросце ў іх сціраюцца зубы, жывёла не можа паўнацэнна карміцца, а таму і асуджана на галодную смерць. І гэта зусім здаровыя мерыносы, якім бы жыць ды жыць, і быць стрыжанымі!

І вось па заказу Браўна швейцарскія спецыялісты падрыхтавалі партыю металічных сківіц для старых бараноў. Фермер і яго работнікі хутка навучыліся ўстаўляць сваім падапечным новыя зубы, што прадоўжыла жыццё сотням жывёлін.

З ЖЫЦЦЯ ВЯЛІКІХ

Аднойчы за з'едлівую эпіграму на рэгента-герцага Арлеанскага Вальтэра пасадзілі ў Бастылію. Пасля вызвалення рэгент прыняў яго і лісліва запытаўся:

— Ці не маеце вы ў чым патрэбу?

— Адзінае, аб чым я прашу ваша правасхадзіцельства, не пакутаваць больш клопатаў аб маім жытле, — адказаў Вальтэр.

Галоўнае не тое, чаго дасягнуў, а тое, ад чаго адмовіўся.